DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO ŁUCKIEGO

TREŚĆ

STYCZEŃ — 1934.

Nr. 1 (106)

Rok XI.

CZĘŚĆ URZĘDOWA.

1.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr. I Pr.-4053/33)
o organizacji publicznych szkół powszechnych.

Na podstawie art. 2 ust. 2, art. 59 i 60 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) zarządzam, co następuje:

§ 1. Ustala się organizację siedmioletnich publicznych szkół powszechnych według załączonego statutu.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Sposób i termin przekształcania dotychczasowej organizacji określą osobne zarządzenia. W miarę wprowadzania nowej organizacji tracą moc przepisy, sprzeczne z załączonym statutem.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:

(—) J. Jędrzejewicz.

Załącznik do rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 21 listopada 1933 r. (Nr. I Pr.-4053/33).

STATUT

publicznych szkół powszechnych siedmioletnich.

I. Zadania szkoły powszechnej.

§ 1. Szkoła powszechna ma za zadanie dać na poziomie, odpowiadającym wiekowi i rozwojowi dziecka, potrzebne ogółowi obywateli jednolite podstawy wychowania i wykształcenia ogólnego oraz przygotowanie społeczno-obywatelskie z uwzględnieniem potrzeb życia gospodarczego.

Wykształcenie, otrzymywane w tej szkole, winno umożliwiać odpowiednio uzdolnionej młodzieży przechodzenie bez osobnego

przygotowania do innych szkół o bezpośrednio wyższym poziomie nauczania.

§ 2. Szkoła powszechna umożliwia obywatelom wypełnianie przez ich dzieci obowiązku szkolnego. Nauka w publicznej szkole powszechnej jest bezpłatna.

§ 3. Zadania swoje szkoła powszechna spełnia przez:

a) program i organizację nauczania,

b) program i organizację pracy wychowawczej.

§ 4. Szkoła powszechna jest nadto powołana do tego, by przez swój wpływ na życie społeczne środowiska, dla którego istnieje, przyczyniać się do rozwoju oświaty i kultury tego środowiska.

II. Ogólne zasady organizacyjne i stopnie szkół.

§ 5. Szkoła powszechna jest z reguły koedukacyjna, w wyjątkowych przypadkach może być męska lub żeńska.

§ 6. Pod względem organizacyjnym szkoły powszechne dzielą się na szkoły powszechne stopnia I, II i III.

§ 7. W obrębie każdej skoły powszechnej tworzy się klasy, złożone z uczniów, uczących się w danym roku szkolnym wszystkich przedmiotów według jednego wspólnego programu.

Przy większej liczbie uczniów klasa dzieli się na oddziały.

Liczba oddziałów w szkole nie może przekraczać 14.

Klasy mają kurs jednoroczny, dwuletni lub trzyletni.

§ 8. Szkoła powszechna stopnia I:

1) posiada cztery klasy, z których I i II mają kurs jednoroczny, kl. III — kurs dwuletni (rocznik 3 i 4), a kl. IV — kurs trzyletni (rocznik 5, 6 i 7-my),

2) realizuje całkowicie pierwszy szczebel programowy i najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla,

3) winna posiadać:

a) przy liczbie uczniów do 60 . . . 1 nauczyciela,

b) przy liczbie uczniów od 61 do 120 . 2 nauczycieli;

4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:

a) przy 1 nauczycielu . . . . 30 godzin,

b) przy 2 nauczycielach . . . . 58 godzin, w tem kierownik 28 godzin, a nauczyciel 30 godzin.

Jeżeli na naukę religji są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie w przypadku a) do 34, w przypadku b) — do 64 godzin tygodniowo.

§ 9. Szkoła powszechna stopnia II:

1) posiada sześć klas, w tem pięć (I — V) o kursie jednorocznym i jedną — VI (rocznik 6 i 7) o kursie dwuletnim,
2) realizuje całkowicie pierwszy i drugi szczebel programowy i najważniejsze składniki trzeciego,
3) winna posiadać:
   a) przy liczbie uczniów od 121 do 160 . 3 nauczycieli,
   b) przy liczbie uczniów od 161 do 210 . 4 nauczycieli,
4) nauczyciele udzielają nauki w następujących liczbach godzin tygodniowo:
   a) przy 3 nauczycielach, zależnie od planu godzin, 94 lub 96 godzin,
   w tem kierownik . . . . . 26 godzin,
   2 nauczyciele po 30 godzin . . . 60 godzin,
   nauka religji . . . . . . 8 lub 10 godzin nadliczbowych,
   b) przy 4 nauczycielach . . . . 114 godzin,
   w tem kierownik . . . . . 24 godzin,
   3 nauczycieli po 30 godzin . . . 90 godzin.

Jeżeli w przypadku b) na naukę religji są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin nauki wzrośnie do 126 tygodniowo.

§ 10. Szkoła powszechna stopnia III:

1) posiada siedem klas o kursie jednorocznym,
2) realizuje wszystkie trzy szczeble programowe w pełnym zakresie,
3) winna posiadać:
   a) przy liczbie uczniów od 211 do 260 . . . 5 nauczycieli; gdyby jednak połączenie klas VI i VII miało spowodować przekroczenie norm, przewidzianych w § 48, względnie w § 93, szkoła otrzymuje szóstego nauczyciela oraz odpowiednią liczbę godzin nadliczbowych na naukę religji;
   b) przy liczbie uczniów od 261 do 310 . 6 nauczycieli,
   c) przy liczbie powyżej 310 . . . . 7 lub więcej nauczycieli, odpowiednio do liczby uczniów;
4) nauczyciele udzielają nauki w następujęcych liczbach godzin tygodniowo:
   a) przy 5 nauczycielach . . . . 154 godziny,
   w tem kierownik . . . . . . 22 godziny,
   4 nauczycieli po 30 godzin . . . 120 godzin,
   nauka religji . . . . 12 godzin nadliczbowych;

b) przy 6 nauczycielach . . . . . 170 godzin,
w tem kierownik . . . . . 20 godzin,
5 nauczycieli po 30 godzin . . . 150 godzin,

Jeżeli na naukę religji są przydzielone godziny nadliczbowe, ogólna liczba godzin wzrośnie do 184 godzin tygodniowo;

c) przy 7 i więcej nauczycielach liczba godzin nauki wzrasta ponad 184 tygodniowo, zależnie od liczby oddziałów i od planów godzin, przewidzianych dla tych oddziałów.

Przy liczbie nauczycieli, nie mniejszej od 7, kierownik otrzymuje za każdy oddział powyżej 7 — dwie godziny tygodniowo dalszej zniżki, a więc przy 8 oddziałach uczy 18 godzin tygodniowo, przy 9 oddziałach — 16 godzin i t. d. Każdy nauczyciel uczy 30 godzin tygodniowo.

§ 11. Liczba ogólna godzin nauki w szkole odpowiednio powiększa się:

a) jeżeli zajdzie potrzeba zorganizowania równolegle nauki religji dla dzieci różnych wyznań, lub też

b) jeżeli przy nauce niektórych przedmiotów dokonany będzie podział klas na grupy (§ 56).

Zasady organizacji nauki, przewidzianej pod lit. a), określają osobne przepisy.

§ 12. Jeżeli przy układaniu tygodniowego rozkładu lekcyj okaże się, że zastosowanie przepisanego planu godzin z zachowaniem przepisów, zawartych w § § 57 i 58, nie pozwala na ścisłe utrzymanie dla kierownika lub któregokolwiek z nauczycieli przewidzianej w §§ 9 i 10 tygodniowej liczby godzin, to liczba ta może być zwiększona lub zmniejszona o jedną. W takich przypadkach mogą nauczyciele otrzymać najwyżej 31, najmniej zaś 29 godzin tygodniowo, kierownicy zaś zamiast 26 — 27 lub 25, zamiast 24—25 lub 23 godziny i t. d.

III. Czas nauki.

§ 13. Rok szkolny składa się z dni przeznaczonych na naukę, których liczba wynosić musi conajmniej 205, z „dni wolnych od nauki” z tytułu niedziel, świąt religijnych i państwowych, feryj szkolnych oraz innych przypadków uzasadnionej nieczynności szkoły.

Rok szkolny dzieli się na półrocza szkolne, obejmujące po dwa okresy szkolne, oraz odpowiednie ferje.

§ 14. Nauka w szkole powszechnej odbywa się w ciągu 6 dni w tygodniu. Dla ucznia klasy I i II liczba dni nauki w tygodniu nie może być mniejsza od 5, dla ucznia klasy III do VII winna wynosić 6 dni. Tygodniowy wymiar czasu, przeznaczony na nauczanie, określa plan godzin.

Czas trwania nauki w ciągu jednego dnia szkolnego nie może być dla ucznia krótszy, niż 2 godziny lekcyjne, ani też dłuższy, niż 6 godzin.

Specjalne przypadki odchylenia od powyższych zasad unormowane będą przez oddzielne przepisy.

§ 15. Godzina lekcyjna trwa 50 lub 45 minut; pauzy między godzinami lekcyjnemi nie mogą być krótsze, niż 10-minutowe, przyczem przynajmniej jedna pauza winna być dłuższa. Specjalne przepisy określają stosowanie tych norm.

IV. Kierownictwo szkół, nauczyciele, Rada Pedagogiczna.

§ 16. Na czele szkoły powszechnej stoi kierownik. Kierownik reprezentuje szkołę nazewnątrz i jest bezpośrednim przełożonym wszystkich pracujących w niej osób.

§ 17. Kierownik winien przyczyniać się w dostępnym mu zakresie do skutecznej realizacji powszechności nauczania; ma on zwłaszcza obowiązek poznania rejonu powierzonej sobie szkoły, a w miarę potrzeby również terenów sąsiednich pod względem praktycznej możliwości dostępu do danej szkoły dla dzieci, które mają do niej uczęszczać.

Dla właściwego realizowania programu nauczania i wychowania kierownik winien znać rejon powierzonej sobie szkoły pod względem stosunków gospodarczych, struktury społecznej i narodowościowej, oraz stanu i potrzeb kulturalno-oświatowych.

§ 18. Kierownik organizuje w powierzonej sobie szkole pracę wychowawczą i dydaktyczną i kieruje nią, wnikając we właściwy sposób w plan, metody i wyniki pracy wszystkich nauczycieli. Prócz tego prowadzi sprawy administracyjno-gospodarcze szkoły.

§ 19. Kierownik jest odpowiedzialny za wyzyskanie wszystkich dostępnych mu środków, prowadzących do realizacji powszechności nauczania w rejonie powierzonej mu szkoły, za organizację szkoły, za wychowawczy i dydaktyczny jej stan i rozwój, za kierunek wychowawczy, poziom nauki, prawidłowy bieg życia szkolnego, za wykonanie przepisów i poleceń władz szkolnych, za czynności kancelaryjne oraz za stan administracyjno-gospodarczy szkoły.

§ 20. W zakresie czynności nauczycielskich stosują się do kierownika prawa, obowiązki oraz odpowiedzialność w tej samej mierze, co i do wszystkich nauczycieli.

§ 21. W szkołach stopnia I o jednym nauczycielu, nauczyciel ten sprawuje czynności kierownicze i nosi nazwę nauczyciela kierującego.

Zakres praw, obowiązków i odpowiedzialności nauczyciela kierującego wynika z połączenia funkcyj kierowniczych (§§ 16—20) i nauczycielskich (§§ 24 i 25), co wymaga, by nauczyciel kierujący, podobnie jak kierownik szkoły, posiadał odpowiedni zasób doświadczenia zawodowego i wyrobienia życiowego, konieczny dla zachowania należytej ostrożności i rozwagi w całem postępowaniu, w szczególności zaś przy decydowaniu ważnych spraw, dotyczących uczniów powierzonej mu szkoły.

§ 22. W szkołach stopnia I o 2 nauczycielach kierownik większość swego czasu zużywa na pracę nauczycielską, prócz tego zaś jest doradcą nauczyciela i czuwa nad planowem wykonaniem pracy. Kierownik omawia z nauczycielem sposoby podnoszenia poziomu wychowania i nauczania oraz opracowuje przy jego udziale projekty planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

W szkołach tych kierownik, jako główny wychowawca uczniów, nie tylko poznaje tych uczniów i klasy, w których uczy, ale przez bezpośrednie poznanie pozostałych klas oraz przez porozumienie się z nauczycielem wnika we właściwy sposób w sprawy oceniania przez niego uczniów i wyrabia sobie opinję o poszczególnych uczniach, a przez to poznaje stan wszystkich klas i całej szkoły pod względem wychowawczym i naukowym.

§ 23. W szkołach stopnia II i III kierownik kieruje całem życiem szkoły, jest doradcą nauczycieli oraz głównym wychowawcą uczniów.

Kierownik kieruje pracą wychowawczą i dydaktyczną oraz czuwa nad jej harmonizowaniem i planowem wykonaniem, nadto sam uczy w odpowiedniej liczbie godzin. Im mniejsze jest grono nauczycielskie, tem znaczniejszą część swego czasu musi poświęcać kierownik na nauczanie, co jednak nie zwalnia go od obowiązku otoczenia pracy pozostałych członków grona równą troską i opieką, jak w szkołach o licznem gronie.

§ 24. Nauczyciel wychowuje i uczy uczniów powierzonych jego opiece. W tym celu poznaje ich właściwości psychiczne i fizyczne, warunki ich życia i pracy, jak również stosunki gospodarcze, społeczne i narodowościowe oraz stan kulturalno-oświatowy środowiska, z którego uczniowie pochodzą.

Nauczyciel ma obowiązek stałego przygotowywania się do pracy oraz uzupełniania zasobu swej wiedzy przez dalsze kształcenie się.

Nauczyciel dba o dobro i honor szkoły i jest odpowiedzialny za stosowane przez siebie metody nauczania i wychowania, za realizowanie obowiązującego programu oraz właściwego kierunku wychowawczego, za wyniki udzielanej przez siebie nauki, wreszcie za sprawy administracyjno-gospodarcze w powierzonym sobie zakresie.

Nauczyciel uczący religji winien szczególnie troszczyć się o pogłębienie życia religijnego swych uczniów.

§ 25. Każdy nauczyciel własny, t. j. nauczyciel, który zarówno liczbą godzin, jak swą pracą, związany jest przedewszystkiem z daną szkołą, jest opiekunem klasowym jednej lub kilku klas. Z tego tytułu czuwa nad przebiegiem pracy w szkole, jak również nad wymiarem i rozkładem pracy domowej uczniów oraz nad życiem zbiorowem swej klasy (swych klas), koordynuje na jej terenie poczynania wszystkich nauczycieli, utrzymuje stały i żywy kontakt z rodzicami i opiekunami uczniów oraz wykonywa czynności administracyjno-kancelaryjne, związane z jego pracą jako opiekuna. Jako opiekun klasowy jest odpowiedzialny za stan wychowawczy swej klasy (swych klas).

§ 26. We wszystkich szkołach, w których oprócz kierownika lub nauczyciela kierującego zatrudnieni są jeszcze inni nauczyciele, każdy z nich jako członek grona nauczycielskiego współdziała nadto w wytwarzaniu harmonijnej atmosfery i przyczynia się w zakresie swojej pracy dydaktycznej i wychowawczej oraz powierzonych mu przez kierownika funkcyj administracyjno-gospodarczych do należytego biegu życia szkolnego.

§ 27. W szkołach, w których istnieje Rada Pedagogiczna (§ 30), nauczyciel, jako jej członek, ma obowiązek brania żywego i czynnego udziału w pracach Rady Pedagogicznej oraz realizowania w poruczonym sobie zakresie jej uchwał.

§ 28. Lekarz szkolny, sprawujący stałą opiekę lekarską nad szkołą, czuwa nad zdrowiem i rozwojem fizycznym uczniów oraz stanem higjenicznym szkoły i stara się o wyzyskanie właściwych środków. Lekarz, sprawujący niestałą opiekę nad szkołą, kontroluje stan sanitarny szkoły i ogólny stan zdrowia uczniów przez wizytacje.

§ 29. Tam, gdzie jest higjenistka szkolna, pełni ona służbę pomocniczą w organizacji opieki higjeniczno-lekarskiej nad dziećmi w szkole i poza szkołą.

W zakresie czynności fachowych higjenistka podlega lekarzowi szkolnemu, natomiast przy czynnościach, dotyczących wewnetrznego życia i porządku szkolnego — stosuje się do zarządzeń kierownika szkoły.

§ 30. W szkołach stopnia II i III istnieje Rada Pedagogiczna, która jest organem wewnętrznego życie szkoły.

Radę Pedagogiczną tworzą: kierownik, jako przewodniczący, wszyscy nauczyciele i lekarz szkolny, o ile sprawuje stałą opiekę lekarską nad daną szkołą.

Rada Pedagogiczna obraduje bądź w powyższym składzie pełnym, bądź też—o ile chodzi o szkoły o liczniejszem gronie na-

uczycielskiem — również w składzie niepełnym, t. j. w zespołach, złożonych z nauczycieli, uczących w danej klasie (komplecie—§ 48), oraz kierownika. Specjalne przepisy wskażą, w jakim zakresie Rada Pedagogiczna w niepełnym składzie będzie posiadała uprawnienia pełnej Rady Pedagogicznej.

§ 31. Rada Pedagogiczna dba o poziom wychowawczy i naukowy szkoły, omawia i opracowuje ważniejsze sprawy wychowawcze i dydaktyczne, związane z całokształtem życia szkolnego, a w szczególności ma obowiązek:

a) wyrabiania sobie opinji o poszczególnych uczniach, o stanie poszczególnych klas (oddziałów) i całej szkoły pod względem wychowawczym i naukowym;

b) omawiania i opracowywania sposobów i środków podnoszenia poziomu wychowania i nauczania;

c) opracowywania projektu planu pracy wychowawczej i dydaktycznej.

Uchwały Rady Pedagogicznej mają charakter bądź opinjodawczy, bądź decydujący.

Rada Pedagogiczna decyduje w sprawach, przekazanych jej do decyzji przez specjalne przepisy.

Kierownik szkoły, jako przewodniczący Rady Pedagogicznej, wprowadza w życie uchwały Rady; przysługuje mu nadto prawo zawieszania uchwał Rady, które uzna za niezgodne z przepisami lub przeciwne dobru szkoły.

Kierownik lub Rada Pedagogiczna może powoływać z pośród Rady komisje dla opracowywania specjalnych zagadnień.

V. Program, metody i organizacja nauczania.

A. Program i metody nauczania.

§ 32. Program szkoły powszechnej winien zapewnić wykształcenie ogólne niezbędne dla każdego przyszłego obywatela oraz poznanie Polski w zakresie dostępnym dla wieku i rozwoju młodzieży, uświadomić najważniejsze przejawy kultury Polski z uwzględnieniem w miarę możności pierwiastków kultury obcej, a przez to pogłębić stosunek młodzieży do Państwa Polskiego.

§ 33. W programie szkoły powszechnej rozróżnia się trzy szczeble: szczebel pierwszy obejmuje elementarny zakres wykształcenia ogólnego, szczebel drugi jest rozszerzeniem i pogłębieniem szczebla pierwszego, szczebel trzeci ma nadto przysposobić młodzież pod względem społeczno-obywatelskim i gospodarczym. Zagadnienia kulturalno-gospodarcze środowiska, w którem szkoła się znajduje, winny być uwzględnione w materjale naukowym wszystkich trzech szczebli.

§ 34. Program szkoły powszechnej stopnia I realizuje większą część pierwszego szczebla w ciągu 4 pierwszych lat, resztę pierwszego szczebla oraz najważniejsze składniki drugiego i trzeciego szczebla w ciągu 3 lat następnych, przytem w taki sposób, że już po piątym roku nauki osiąga się ogólne przygotowanie w zakresie pierwszego szczebla programowego.

§ 35. Program szkoły powszechnej stopnia II realizuje pierwszy szczebel w 4 pierwszych latach nauki, drugi — i najważniejsze składniki trzeciego — w 3 latach następnych.

§ 36. Program szkoły powszechnej stopnia III realizuje pierwszy szczebel w 4 pierwszych latach nauki, drugi w 2 następnych latach, t. j. w piątym i szóstym, trzeci — w siódmym roku nauki.

§ 37. W programie szkoły powszechnej każdego stopnia są następujące obowiązkowe przedmioty: religja, język polski, historja, geografja, nauka o przyrodzie, arytmetyka z geometrją, rysunek, zajęcia praktyczne, śpiew i ćwiczenia cielesne.

Wprowadzenie innych przedmiotów obowiązkowych lub nadobowiązkowych określają osobne przepisy.

§ 38. Zakres materjału i plany godzin dla szkół powszechnych wszystkich 3 stopni określają osobne programy nauki.

§ 39. Nauczanie winno mieć charakter wybitnie praktyczny, dostosowany przedewszystkiem do najbliższego środowiska szkoły i jego potrzeb gospodarczych.

§ 40. Nauczanie w szkole powszechnej winno być dostosowane do wieku i rozwoju uczniów, wiązać się ściśle z pracą wychowawczą oraz zapewniać:

a) osiągnięcie przepisanych programem wyników nauki,

b) możliwie pełny rozwój uzdolnień uczniów,

c) stopniowe zaprawianie uczniów do samodzielności i systematyczności w pracy oraz do stosowania w życiu praktycznem nabytych wiadomości i sprawności.

§ 41. Nauczanie opiera się przedewszystkiem na pracy w szkole. Praca domowa ucznia uzupełnia ją i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości nabytych podczas nauki w szkole, a nadto do samodzielnego opracowywania nowego dostępnego tematu.

Praca domowa w klasie I może występować nie wcześniej, niż w drugiem półroczu i to w wymiarze bardzo ograniczonym. W klasach następnych wymiar pracy domowej zwiększa się powoli i stopniowo, tak jednak, że w klasach, do których uczęszczają roczniki 5—7, nie może przekraczać normy $1^1/_2$ godziny dziennie.

§ 42. Metody nauczania winny uwzględniać w należytej mierze rolę:

a) nauczyciela,

b) podręcznika i środków pomocniczych,

c) urządzeń szkolnych,

d) samodzielnej pracy ucznia.

§ 43. Nauczyciel uczy, organizuje naukę głośną i cichą, daje wskazówki do pracy domowej, bada postępy i sprawdza wyniki nauki zarówno całej klasy (kompletu — § 48), jak i poszczególnych uczniów. Winien on przytem zastanawiać się nad celowością i skutecznością stosowanych przez siebie metod pracy i obmyślać sposoby usunięcia braków.

§ 44. Podręcznik zależnie od przedmiotu, w którym jest stosowany, służy do utrwalania, porządkowania i zdobywania wiadomości, oraz do wyrabiania sprawności. Uczniom trzech ostatnich roczników służy nadto do orjentowania się w całości materjału. Środki pomocnicze, zależnie od przedmiotu, w którym są stosowane, służą w stosunku do poszczególnych zagadnień kursu nauki tym samym celom, co i podręcznik.

§ 45. Urządzenia szkolne, np. sala gimnastyczna, ogród, pracownie i t. p., winny umożliwiać stosowanie metod pracy właściwych dla danego przedmiotu i klasy.

§ 46. Samodzielna praca ucznia winna polegać na braniu żywego i czynnego udziału w całej pracy w szkole i w domu, zwłaszcza na opracowywaniu bądź omawianych już tematów, bądź też dostępnych nowych przez właściwe korzystanie z podręczników, środków pomocniczych i urządzeń szkolnych.

§ 47. Żadna metoda nie może być uznana za wyłącznie obowiązującą przy nauczaniu danego przedmiotu.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem winni troszczyć się o dobór metod i o zdobycie środków pomocniczych, czyniących zadość postulatom, wskazanym wyżej w §§ 39 — 46, a odpowiadających warunkom i możliwościom szkoły.

B. *Organizacja nauczania.*

§ 48. Nauka w szkole powszechnej może odbywać się:

a) w poszczególnych klasach, uczących się w osobnych izbach pod kierunkiem różnych nauczycieli,

b) w kompletach, złożonych z klas, uczących się równocześnie w tej samej izbie pod kierunkiem jednego nauczyciela,

c) w zespołach, złożonych z uczniów różnych klas,

d) w grupach, złożonych z uczniów tej samej klasy.

Klasa (oddział), komplet, zespół nie może liczyć więcej, niż 50 uczniów. Wyjątki mogą być czynione przy nauczaniu śpiewu i ćwiczeń cielesnych.

Nauczanie religji w zespołach regulują osobne przepisy.

§ 49. W klasach o kursie rocznym program nauki wyczerpywany jest w ciągu każdego roku szkolnego.

§ 50. Przy nauczaniu klasy o kursie więcej niż rocznym stosuje się zależnie od przedmiotu:

a) albo cykliczność całkowitą, polegającą na tem, że program danego przedmiotu składa się w klasie o kursie dwuletnim z 2, w klasie o kursie trzyletnim z 3 odmiennych części, przeznaczonych na kolejne lata i powtarzających się w tym samym porządku, przytem takich, że można rozpoczynać naukę od którejkolwiek z nich,

b) albo cykliczność częściową, polegającą na tem, że znaczna część programu, stanowiąca jego główny trzon, powtarza się co roku, resztę programu stanowią tematy, różne z roku na rok i powtarzające się w klasie o kursie dwuletnim po 2, w klasie o kursie trzyletnim po 3 latach. W głównej części programu, powtarzającej się co rok, stosuje się urozmaicenia materjału, polegające na zmianie z roku na rok przykładów i ćwiczeń, dobieranych dla przerobienia zasadniczej treści programowej.

§ 51. Komplet może składać się z 2 klas kolejnych, łączonych w sposób, wskazany w przepisanym programie nauki.

§ 52. Przy nauce w komplecie każda klasa uczy się według własnego programu, z wyjątkami, wskazanemi w przepisanym programie nauki.

§ 53. Przy nauczaniu w komplecie według 2 różnych programów, zasadniczo jedna klasa ma naukę głośną, druga zaś cichą. O ile plan godzin na to pozwala, należy dążyć, aby przedmioty jednoczesnej nauki były te same.

§ 54. Nauka cicha uzupełnia naukę głośną i służy w szczególności do utrwalania i stosowania wiadomości, nabytych podczas nauki głośnej, a nadto do samodzielnego przygotowywania i opracowywania nowego dostępnego tematu.

Odpowiednio zorganizowana nauka cicha łącznie z nauką głośną winna zapewniać całkowitą realizację programu i osiągnięcie przepisanych wyników nauki.

§ 55. Tworzenie zespołów przewiduje się przy nauczaniu:

a) religji w przypadkach, określonych przez osobne przepisy,

b) ćwiczeń cielesnych (podział według płci),

c) zajęć praktycznych.

Niezależnie od tego mogą być tworzone na stałe lub doraźnie zespoły chóralne.

Nauczanie w zespole odbywa się według specjalnego programu, przepisanego dla danego zespołu.

§ 56. W klasach V, VI i VII, liczących więcej niż 40 uczniów, może być stosowane tworzenie grup przy nauczaniu przyrody i zajęć praktycznych. Jedna klasa może być podzielona tylko na 2 grupy, które uczą się według tego samego programu.

§ 57. W klasie I winien uczyć wszystkich przedmiotów tylko jeden nauczyciel; tej samej zasady należy przestrzegać w klasie II, a w miarę możności stosować w klasach III i IV. Wyjątek może być czyniony dla nauki religji.

W klasach wyższych, t. j. V, VI i VII, naucza w zasadzie kilku nauczycieli, z których każdy uczy pokrewnych przedmiotów. Jednak w każdej klasie jeden z nauczycieli winien mieć znaczniejszą liczbę godzin.

§ 58. Należy dążyć, aby ten sam nauczyciel prowadził klasę przez kilka lat; z reguły zaś nauczyciel, który uczy klasę I, winien uczyć w następnym roku szkolnym klasę II.

VI. Program i organizacja pracy wychowawczej.

§ 59. Program wychowania winien, zgodnie z funkcją społeczno-państwową szkoły powszechnej, zapewnić dzieciom — przez wyrobienie religijne, moralne, umysłowe, fizyczne — podstawy wychowania, niezbędne dla każdego obywatela, oraz właściwe przygotowanie do życia z należytem uwzględnieniem kultury życia codziennego. Program ten winien być dostosowany do potrzeb środowiska oraz wieku i rozwoju dzieci.

§ 60. Organizacja wychowania winna uwzględniać ścisłą koordynację wszystkich poczynań wychowawczych, jak również wszystkich czynników współdziałających pod kierunkiem kierownika szkoły, oraz przewidywać stosowanie właściwych i celowych metod wychowawczych, odpowiadających rozwojowi psychicznemu i fizycznemu dzieci.

§ 61. Poznanie dziecka i środowiska, w którem ono żyje, jest niezbędnym warunkiem pracy wychowawczej w szkole.

Kierownik i grono nauczycielskie winni ułatwiać dzieciom, rozpoczynającym dopiero naukę, wdrożenie się do życia w środowisku szkolnem, w ciągu zaś całego pobytu dziecka w szkole

winni przysposabiać je do wejścia w życie w szerszem społeczeństwie i zaprawiać do pracy społeczno-obywatelskiej.

§ 62. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem, czuwając nad wytworzeniem odpowiedniej atmosfery wychowawczej, realizują program wychowania przez:

a) bezpośredni swój wpływ na uczniów w szkole i poza szkołą,
b) nauczanie,
c) dopomaganie uczniom do samowychowywania się,
d) organizowanie życia zbiorowego uczniów,
e) utrzymywanie stałej łączności z domem w pracy wychowawczej.

Oddziaływanie wychowawcze winno nadto obejmować wyzyskiwanie dodatnich wpływów środowiska pozaszkolnego, a przeciwdziałanie wpływom ujemnym.

§ 63. Bezpośredni wpływ kierownika i nauczycieli na klasę i poszczególnych uczniów wyraża się przedewszystkiem przez życzliwy i opiekuńczy stosunek do nich, dbałość o ich zdrowie i bezpieczeństwo, dawanie osobistego przykładu oraz opiekę nad organizacjami uczniów.

Wpływ ten stanowi podstawowy czynnik oddziaływania wychowawczego zwłaszcza w stosunku do uczniów najmłodszych.

§ 64. W nauczaniu wartości wychowawcze winny być osiągane przedewszystkiem przez:

a) dobór i wyzyskanie treści,
b) dostosowaną do danego poziomu organizację nauczania,
c) właściwy stosunek nauczyciela do nauczania (umiłowanie pracy),
d) wyrabianie w uczniu samodzielności, aktywności, systematyczności i rzetelnego stosunku do pracy.

§ 65. Kierownik i grono nauczycielskie winni dopomagać uczniom do samowychowywania się, uwzględniając zarówno ogół uczniów, jak i indywidualne ich właściwości. Zwłaszcza zaś winni oni zwrócić uwagę na uczniów mniej zdolnych, trudniejszych do prowadzenia, będących w cięższych warunkach życiowych oraz dotkniętych brakami fizycznemi.

§ 66. Podstawową formą życia zbiorowego w szkole jest klasa (komplet), jako grupa społeczna. W obrębie klasy uczniowie powinni przyzwyczajać się do życia zbiorowego przedewszystkiem przez wytwarzanie przyjaznej atmosfery koleżeńskiego współżycia.

W stosunku do uczniów starszych życie zbiorowe może nadto znajdować swój wyraz w innych formach organizacyjnych, najlepiej odpowiadających potrzebom i zainteresowaniom uczniów oraz zamierzeniom wychowawczym szkoły.

Mogą to być:

a) organizacje klasowe i międzyklasowe, które powstają i rozwijają swoją działalność jedynie za zgodą i pod opieką szkoły,

b) organizacje międzyszkolne, dopuszczone przez władze szkolne, a mające w danej szkole swe koła lub też członków wśród jej uczniów.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem wnikają w treść i działalność wszystkich organizacyj, wymienionych pod literą a), i opiekują się niemi, czuwając nad właściwem ustosunkowaniem się uczniów do pracy w organizacjach i nad tem, by udział w nich nie przeszkadzał w pracy szkolnej.

Kierownik nadto ma prawo i obowiązek wnikania bezpośrednio lub za pośrednictwem wyznaczonego przez siebie nauczyciela szkoły w pracę wszystkich organizacyj, wymienionych pod lit. b).

§ 67. Łączność szkoły i domu w akcji wychowawczej polega przedewszystkiem na zainteresowaniu i uświadamianiu rodziców o pracy i dążeniach szkoły, wzajemnem informowaniu się o pracy i warunkach życia ucznia oraz na czynnej współpracy rodziców ze szkołą. Łączność ta, wyrażająca się w stałych oraz doraźnych formach, winna przyczyniać się do bliskiego i ścisłego współdziałania szkoły i domu.

Kierownik i grono nauczycielskie winni nadto brać żywy udział w pracach z zakresu opieki społecznej nad swoimi uczniami, a tam, gdzie tego zachodzi potrzeba, budzić inicjatywę.

Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem mają obowiązek roztoczenia szczególnej opieki nad uczniami, przychodzącymi z dalszych okolic i przyjeżdżającymi, oraz nad warunkami życia tych uczniów, którzy mieszkają nie w domu, lecz na stancjach, w internatach i bursach.

§ 68. Kierownik łącznie z gronem nauczycielskiem winni w miarę możności ułatwić uczniom, pozostającym ostatni rok w szkole, poinformowanie się o różnych zawodach, ewentualnie przy pomocy poradni zawodowych.

§ 69. W pracy wychowawczej szkoły biorą udział wszyscy nauczyciele. Ze względu na charakter szkoły powszechnej i jej organizację każdy nauczyciel własny i kierownik z reguły jest opiekunem klasowym.

§ 70. Opiekun klasowy ma pod swoją opieką jedną lub więcej klas. Rozkład obowiązków opiekuńczych nad klasami powinien być możliwie równomierny.

Należy dążyć do tego, aby opiekę nad daną klasą lub klasami miał nauczyciel, który ma w tej klasie czy klasach większą liczbę

godzin nauki, przytem jednak jest pożądana ciągłość pracy opiekuńczej, polegająca na sprawowaniu opieki nad tymi samymi uczniami przez parę lat.

VII. Uczniowie.

A. Zadania i obowiązki uczniów.

§ **71.** Wychowując się i kształcąc w szkole, uczeń ma przysposobić się do tego, by przez dalszą pracę nad sobą w okresie młodzieńczym stał się pożytecznym obywatelem Państwa.

§ **72.** Uczeń dąży do wyrobienia religijnego, do uszlachetniania swych uczuć i umacniania charakteru, a zarazem kształci swój umysł i zdobywa sprawność fizyczną.

§ **73.** W szczególności uczeń:

a) pracuje chętnie i sumiennie w szkole i w domu, starając się, by praca jego była zawsze rzetelna, dokładna i wytrwała,

b) wypełnia dokładnie wszystkie swoje obowiązki,

c) kocha rodziców, szanuje nauczycieli, a względem wszystkich osób, które go otaczają, jest ufny, życzliwy i uczynny, w miarę możności pomaga w pracy innym, zwłaszcza słabszym od siebie,

d) jest koleżeński, bierze czynny udział w życiu swej klasy, a w klasach wyższych nadto w życiu organizacyj uczniowskich, do których należy,

e) dba o czystość ciała, jest schludny w ubiorze, współdziała w utrzymywaniu ładu w szkole, szanuje cudzą własność i ochrania dobro publiczne, a zwłaszcza nie niszczy przedmiotów i urządzeń szkolnych,

f) ćwiczy i usprawnia ciało, aby być zawsze dzielnym i zdolnym do znoszenia niewygód.

Uczeń jest śmiały i pogodny, zawsze mówi prawdę, kocha swoją szkołę i dba o jej honor.

B. Przyjmowanie i przechodzenie uczniów.

§ **74.** Zasady przyjmowania uczniów do klasy I określają przepisy o wykonaniu obowiązku szkolnego.

§ **75.** Przyjmowanie do klasy II i następnych odbywa się na zasadzie osobnych przepisów z zachowaniem następujących warunków:

a) wiek nie niższy niż 7 lat ukończonych — dla kandydata do klasy II; wiek ten podwyższa się stopniowo o jeden rok do każdej następnej klasy,

b) egzamin wstępny, stwierdzający, że kandydat posiada zasób wiadomości i sprawności, wymaganych dla wstępujących do danej klasy.

§ **76.** W obrębie szkół tego samego stopnia przechodzenie uczniów z klasy do klasy odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu, przewidzianego w § 75 lit. b) i bez straty roku.

§ **77.** Przechodzenie uczniów szkół stopnia I do szkół stopnia II i III oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia III odbywa się na podstawie świadectwa bez egzaminu:

1) ze szkół stopnia I:

a) po ukończeniu kl. I, II, III — do kl. II, III, IV
b) po ukończeniu z pomyślnym wynikiem conajmniej jednego roku kl. IV — do kl. V.
} szkół stopnia II i III,

2) ze szkół stopnia II:
po ukończeniu kl. I, II, III, IV, V — do kl. II, III, IV, V, VI szkół stopnia III.

§ **78.** Poszczególni uczniowie, jeśli wynik ich nauki, stwierdzony na świadectwie rocznem (§ 86) jest pomyślny, mogą przechodzić na warunkach wskazanych w § 75:

1) ze szkół stopnia I:
po jednym roku klasy III — do klasy IV,
a wyjątkowo
po drugim roku klasy IV — do klasy VI,
} szkół stopnia II i III,

2) ze szkół stopnia II:
po jednym roku klasy VI — do klasy VII szkół stopnia III.

§ **79.** Przechodzenie uczniów szkół stopnia III do szkół stopnia II i I oraz uczniów szkół stopnia II do szkół stopnia I odbywa się na podstawie świadectwa:

1) ze szkół stopnia III:
a) po ukończ. kl. I, II, III, IV, V—do kl. II, III, IV, V, VI
b) „ „ „ VI — na drugi rok nauki kl. VI
} szkół stopnia II,
c) „ „ „ I, II — do kl. II, III szkół stopnia I;

2) ze szkół stopnia II:
po ukończeniu kl. I, II — do kl. II, III szkół stopnia I;

3) ze szkół stopnia III i II:

po ukończeniu kl. III, IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku nauki świadectwo ukończenia szkoły.

§ **80.** Przechodzenie uczniów w obrębie szkół różnych stopni w przypadku niepomyślnego wyniku nauki w danej klasie odbywa się w sposób następujący:

1) ze szkół stopnia I do szkół stopnia II i III } do takiej samej klasy jak ta, z której uczeń przechodzi;
„ „ „ II „ „ „ III
„ „ „ III „ „ „ II

jeżeli jednak uczeń klasy IV szkoły stopnia I ukończył pierwszy rok nauki z wynikiem pomyślnym, a drugi rok nauki z wynikiem niepomyślnym, przechodzi na podstawie świadectwa do klasy V szkół stopnia II i III;

2) ze szkół stopnia II i III do szkół stopnia I:

a) z kl. I i II — do kl. I i II,
z kl. III — na drugi rok nauki w kl. III,

b) z kl. IV, V, VI — do kl. IV szkół stopnia I, w której uczeń pozostaje do czasu wypełnienia obowiązku szkolnego i otrzymuje w razie pomyślnego końcowego wyniku nauki świadectwo ukończenia szkoły.

C. Ocena uczniów.

§ 81. Nauczyciel, dążąc stale i konsekwentnie do urabiania sobie opinji o uczniu, poznaje możliwie dokładnie:

a) warunki domowe życia i pracy ucznia,
b) jego właściwości fizyczne i stan zdrowia,
c) jego właściwości psychiczne, a zwłaszcza przejawiające się u niego zainteresowania i uzdolnienia,
d) ustosunkowanie się jego do pracy, zwracając szczególną uwagę na pilność i wytrwałość,
e) wyniki osiągane w pracy,
f) ustosunkowanie się jego do życia klasy i szkoły.

W szczególności nauczyciel wnika w trudności, których uczeń nie może pokonać, i stara się poznać przyczyny niepowodzeń ucznia w pracy.

§ 82. Kierując się powyższemi danemi, nauczyciel stosuje odpowiednie środki oddziaływania wychowawczego i pomaga uczniowi w pracy, udzielając mu w miarę potrzeby wskazówek, niezbędnych dla jej poprawienia i ulepszania.

§ 83. We wszystkich klasach — z wyjątkiem klasy I — nauczyciel, przyjmując jako kryterjum wymagania obowiązującego programu, ustala z końcem każdego okresu oceny wyników nauki ucznia ze wszystkich predmiotów, których uczy, oraz ocenę zachowania się ucznia. Przy ocenach postępu ze śpiewu i ćwiczeń cielesnych bierze się przedewszystkiem pod uwagę wysiłki ucznia w kierunku zdobywania usprawnienia, odpowiadającego jego możliwościom. Oceny wyraża się w odpowiednich stopniach. O ile

w danej klasie uczy kilku nauczycieli, ustala ocenę zachowania się ucznia Rada Pedagogiczna (ewentualnie w składzie niepełnym). W księgach szkolnych notuje się prócz stopni krótkie motywy ocen niedostatecznych.

Stopnie, ustalone z końcem okresu drugiego, są zarazem stopniami za pierwsze dwa okresy, stopnie, ustalone z końcem okresu trzeciego, są zarazem stopniami za pierwsze trzy okresy, stopnie, ustalone z końcem okresu czwartego, są zarazem stopniami rocznemi.

Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczeń otzymuje świadectwo, które zawiera wyrażone w stopniach oceny wyników nauki ze wszystkich przedmiotów, nauczanych w danej klasie, oraz ocenę zachowania się ucznia.

O wynikach nauki po pierwszym i trzecim okresie zawiadamia się rodziców względnie opiekunów uczniów.

§ 84. Uczniowie klasy I nie otrzymują wyrażonych w stopniach ocen ani świadectw szkolnych. Z końcem jednak pierwszego półrocza oraz z końcem każdego następnego okresu nauczyciel ustala opinję swoją, dotyczącą zachowania się oraz postępów ucznia w nauce i zapisuje ją do ksiąg szkolnych.

§ 85. Wszyscy uczniowie klasy I przechodzą w zasadzie do klasy II.

Pozostawienie ucznia w klasie I na rok drugi może nastąpić wtedy jedynie, gdy uczeń wskutek zbyt słabego rozwoju i przygotowania w żaden sposób nie będzie mógł sprostać wymaganiom programu klasy II.

Uczniowie klasy I otrzymują z końcem roku szkolnego zaświadczenia, stwierdzające, czy przechodzą do klasy II, czy też pozostają w klasie I.

Promowanie uczniów do klasy III i następnych odbywa się na podstawie stopni rocznych ze wszystkich przedmiotów obowiązujących, nauczanych w danej klasie. Uczeń jest promowany do klasy następnej, o ile z przedmiotów tych posiada stopnie co najmniej dostateczne.

W wyjątkowych przypadkach, określonych przez specjalne przepisy, uczeń może być promowany do klasy następnej, mimo, że nie ze wszystkich przedmiotów posiada stopnie co najmniej dostateczne.

Kierownik szkoły ma obowiązek wspólnie z nauczycielem zbadać dokładnie tych uczniów, którym grozi nieuzyskanie promocji. Dotyczy to uczniów zwłaszcza tych klas, które uczy jeden nauczyciel.

Decyzję o niepromowaniu ucznia należy w księgach szkolnych uzasadnić.

§ **86.** Uczniowie, uczęszczający do klas dwu względnie trzyletnich, przechodzą bez wyjątku w obrębie tych klas z jednego roku nauki na drugi i otrzymują na świadectwie rocznem stwierdzenie pomyślnego lub niepomyślnego wyniku nauki.

D. *Ukończenie szkoły i uprawnienia.*

§ **87.** O ukończeniu szkoły powszechnej stanowi pomyślny wynik nauki w ostatnim (najwyższym) roku nauczania, a mianowicie: w szkole stopnia I — w trzecim roku nauki w klasie IV (z uwzględnieniem jednak postanowień § 79 p. 3 i § 80 p. 2 b), w szkole stopnia II — w drugim roku nauki w klasie VI (z uwzględnieniem postanowień § 79 p. 1 b), w szkole stopnia III — w kl. VII.

Uczniowie, którzy w powyższy sposób ukończyli naukę, otrzymują świadectwa ukończenia szkoły powszechnej stopnia I, II lub III.

§ **88.** Uczniowie, którzy uczynili zadość obowiązkowi szkolnemu, a nie mają warunków do otrzymania świadectwa ukończenia szkoły powszechnej, otrzymują, gdy opuszczają szkołę, zaświadczenie, stwierdzające wypełnienie obowiązku szkolnego z wyszczególnieniem stopnia szkoły, czasu trwania nauki i ukończonej przez nich klasy względnie klasy i roku nauki.

§ **89.** Ukończenie szkoły powszechnej stopnia II i III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli, w szkołach zawodowych stopnia gimnazjalnego, opierających się na drugim lub trzecim szczeblu programowym, oraz w szkołach zawodowych dokształcających, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ **90.** Ukończenie klasy VI szkoły powszechnej stopnia III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli oraz w szkołach zawodowych, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ **91.** Ukończenie z pomyślnym wynikiem klasy IV szkoły powszechnej stopnia III lub II albo pierwszego roku nauki w klasie IV szkoły powszechnej stopnia I daje podstawę do nauki w szkołach zawodowych stopnia niższego oraz w szkołach dokształcających zawodowych, opierających się na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej.

Postanowienia przejściowe.

§ **92.** W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólne liczby uczniów w szkole każdego stopnia mogą być o 20 większe od liczb, wskazanych w §§ 8—10, t. j. mogą wynosić:

1.	w szkole stopnia	I	o 1	nauczycielu	80	uczniów
	" "	"	" o 2	nauczycielach	140	"
2.	" "	II	o 3	"	180	"
	" "	"	" o 4	"	230	"
3.	" "	III	o 5	"	280	"
	" "	"	" o 6	"	330	"

§ **93.** W okresie wyjątkowo trudnych warunków finansowych ogólna liczba uczniów w klasie (oddziale), komplecie, zespole może być o 10 większa od liczby, wskazanej w § 48, t. j. może wynosić 60.

2

Kontrola urzędowych przesyłek listowych.

Okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 6.XII 1933 r. Nr. I. Praw.—1481/78/33.

Ministerstwo Poczt i Telegrafów stwierdziło powtarzanie się przypadków nadużywania urzędowych przesyłek listowych dla celów prywatnych przez pracowników władz i urzędów (organów) państwowych i samorządowych; w związku z tem Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uzupełniając zarządzenie co do przechowywania, kontroli i ewidencji znaczków, zawarte w piśmie z dnia 17 sierpnia 1933 r. Nr. I.Org.—1481/16/33, zarządza nadto, aby PP. Kierownicy podległych władz i urzędów osobiście bądź przez wyznaczone w tym celu osoby względnie organa:

1) kontrolowali sporadycznie, czy wysyłane i nadchodzące urzędowe przesyłki listowe nie są nadużywane dla celów prywatnych;

2) w wypadkach nasuwającego się władzom i urzędom (organom) pocztowym podejrzenia o nadużycie urzędowych przesyłek listowych dla celów prywatnych, otwierali, na wniosek władz i urzędów (organów) pocztowych, podejrzane urzędowe przesyłki listowe i badali, czy nie zachodzi nadużycie oraz, by tym organom pocztowym udzielali pisemnych zaświadczeń o wyniku badania.

Ponadto Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, że według postanowień § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministrów Poczt i Telegrafów, Skarbu i Spraw Wewnętrznych z dnia 22 lipca 1933 r. o przesyłkach listowych urzędowych (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 448) korespondencję, wysyłaną przez osoby lub instytucje prywatne do władz i urzędów państwowych na urzędowe wezwanie tych władz i urzędów albo w wykonaniu ustawowego obowiązku, doręcza się zapomocą pocztowych książek odbiorczych, a opłatę za tę korespondencję uiszcza odbierająca władza lub urząd, naklejając odpowied-

nie znaczki opłaty w książce odbiorczej lub w danym razie na karcie doręczeń. Ministerstwo W. R. i O. P. poleca przeto ścisłe stosowanie się do postanowień powołanego wyżej rozporządzenia Ministrów Poczt i Telegrafów, Skarbu i Spraw Wewnętrznych z dnia 22 lipca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 59, poz. 448), oraz oznajmia, że wedle zarządzenia Ministerstwa Poczt i Telegrafów w razie odmowy znaczków opłaty za przesyłki listowe, nadesłane bez opłaty pocztowej w wykonaniu ustawowego obowiązku lub na wezwanie urzędowe, przesyłki te nie będą doręczane, lecz jako przesyłki niedoręczalne, będą zwracane nadawcy.

Przytem nadmienia się, że przydział znaczków dla władz i urzędów podległych Ministerstwu W. R. i O. P. uskutecznia Ministerstwo W. R. i O. P. i jest za nie odpowiedzialne materjalnie.

Zwracanie się bezpośrednio do Ministerstwa Poczt i Telegrafów lub podległych mu organów o dostarczanie znaczków jest niewłaściwe i będzie pozostawiane bez odpowiedzi.

Dyrektor Departamentu *(—) K. Makuch.*

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO ŁUCKIEGO — Równe, dnia 19 grudnia 1933 r.

Nr. O—21914/33.

Powyższe zarządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaję do wiadomości i ścisłego przestrzegania.

Kurator Okręgu Szkolnego (—) J. Firewicz

3

W sprawie przygotowania akcji zimowej w roku szkolnym 1933/34.

Okólnik Kuratorjum O. S. Ł. z dnia 14.XII.1933 r. Nr. O. W. F.-21998/33.

W związku z akcją przysposobienia narciarskiego prowadzoną rok rocznie przez Ministerstwo W. R. i O. P. i Państwowy Urząd W. F. i P. W., Kuratorjum podaje do wiadomości następujące wytyczne (pismo Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 listopada 1933 r.Nr. I. W. F. 3534/33).

I. Celem rozpowszechnienia umiejętności jazdy na nartach wśród młodzieży szkolnej należy zgodnie z wskazaniami nowych programów ćwiczeń cielesnych organizować *nauczanie jazdy na*

nartach w szkołach wszelkich typów (nie wyłączając szkoły powszechnej) w tych miejscowościach, które obfitują w duże opady śnieżne. Na naukę jazdy na nartach oraz na wycieczki narciarskie (dla umiejących już posługiwać się tym środkiem lokomocji) wykorzystać należy w jak najszerszej mierze popołudniowe godziny gier i zabaw oraz dnie wolne od zajęć szkolnych.

Nauczanie jazdy na nartach w szkołach należy w pierwszym rzędzie do nauczycieli ćwiczeń cielesnych. W szkołach średnich, w których wychowawcy fizyczni z braku odpowiedniego przygotowania instruktorskiego nie mogą sami prowadzić nauki jazdy na nartach, należy organizować specjalne kursy narciarskie przy pomocy komend obwodowych i powiatowych p. w. Komendy te w myśl zarządzeń Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego będą udzielały szkołom jak najdalej idącej pomocy w dostarczaniu instruktorów narciarskich, w użyczeniu sprzętu narciarskiego, warsztatów reperacyjnych i t. p. Na kursach tych dyrekcje szkół winny zapewnić młodzieży opiekę pedagogiczną.

Jeżeli w danej szkole wyszkolenie narciarskie stanowi obowiązkowy dział wyszkolenia p. w. w hufcu szkolnym i prowadzone jest przez instruktorów wojskowych p. w. — wychowawca fizyczny zająć się powinien propagandą narciarstwa wśród młodzieży klas niższych.

II. Celem udostępnienia młodzieży taniego sprzętu narciarskiego należy zatroszczyć się o najtańsze źródła nabycia nart (szkoły rzemieślnicze), przedewszystkiem jednak propagować w szkołach domowy wyrób nart. W akcji tej wychowawcy fizyczni powinni odwoływać się do pomocy i współdziałania zarówno komend obwodowych i powiatowych p. w., jak również i nauczycieli robót ręcznych i zajęć praktycznych (udostępnienie warsztatów szkolnych). Wskazówki do wyrobu nart i smarów zawiera podręcznik W. Ziętkiewicza: „Sprzęt narciarski". Warszawa 1931. Główna Księgarnia Wojskowa.

III. *Program wyszkolenia narciarskiego na kursach szkolnych* (szkoły średnie) Cel: przyswojenie zasad poruszania się na nartach w terenie płaskim (i górzystym).

Materjał nauczania: Opis sprzętu. Wybór sprzętu. Przystosowanie więżb. Sposoby noszenia nart złożonych. Konserwacja i naprawa nart. — Ćwiczenia przygotowawcze: sucha zaprawa. Zasadnicze postawy i ruchy pojedyńczego narciarza z nartami związanemi i na nartach. Podstawowe ćwiczenia porządkowe zespołów narciarskich. Krok zwykły, dwukrok, trójkrok, chód z odbicia. Zwrot zwykły, podchodzenie zakosami, rozkrokiem (schodkowanie). Zjazd. Upadki i powstanie. Opór. Pług. Zmiany kierunku: łuk do stoku i ze stoku. Kristjanja oporowa do stoku i ze stoku.

Obskok. Przechodzenie przez przeszkody. Zjazd poprzeczny. Hamowanie kijkami. Zakładanie śladów. Krótkie marsze i wycieczki w terenie.

Uwagi: przy układaniu szczegółowych programów wyłączyć w terenach płaskich wszelkie zmiany kierunków, ograniczając się do oporów i pługów. W terenie pagórkowatym przerabiać tylko łuki i kristjanje oporowe. Chody płaskie pielęgnować tak w terenie płaskim, jak i górskim.

Podręczniki: Władysław Ziętkiewicz: „Jazda na nartach". Warszawa 1930. Główna Księgarnia Wojskowa. Państwowy Urząd W. F. i P. W. „Szkoła Junaka". Podręcznik instruktora przysposobienia wojskowego. Wychowanie fizyczne — rozdział J. Warszawa 1933. Główna Księgarnia Wojskowa.

IV. W związku z powyższem wzywam Panów Inspektorów Dyrekcje i Kierownictwa Szkół, aby zbliżająca się zima i związane z nią sporty zimowe nie zastały ich do tej akcji nieprzygotowanemi.

Dla orjentacji i uzgodnienia tych poczynań na terenie całego Okręgu Szkolnego wysuwam następujące wytyczne:

a) *Ślizgawka.* Organizacja ślizgawek, dostępnych bez opłaty dla młodzieży, wydaje mi się w naszych warunkach pracy za najbardziej realną. Sądzę, że każde środowisko będzie w stanie urządzić wspólne lodowisko, dla młodzieży szkolnej zwłaszcza gdy inne sposoby uprzystępnienia ślizgawek zawiodą. Zwracam jednak uwagę, iż największą troską organizatorów winno być tutaj ze względów zdrowotnych zabezpieczenie młodzieży od przemarznięć i zaziębień, przez udostępnienie jej wykorzystania ciepłych szatni, ogrzewalni. Organizacja drużynowych zawodów łyżwiarskich, w biegach krótkich i jeździe figurowej, niewątpliwie przyczyni się do spopularyzowania tego sportu wśród młodzieży.

b) *Saneczki.* Też same uwagi odnosiłyby się do saneczkowania. Zorganizowana akcja społeczna szkół w tym kierunku winna przyczynić się do *wyznaczenia torów saneczkowych*, zwłaszcza w miastach, co niewątpliwie uchroni młodzież przed niebezpieczeństwem zjazdów ulicami. Policyjny zakaz tutaj nie wystarczy. Młodzież musi zyskać teren dla tego sportu. Celem uprzystępnienia młodzieży zdobycia taniego sprzętu saneczkowego, zwracam uwagę na możliwości, wynikające z posiadania własnych warsztatów szkolnych, współdziałania nauczycieli robót ręcznych i zajęć praktycznych.

c) *Narciarstwo.* Szczegółowe instrukcje podane są w p. I, II i III niniejszego okólnika.

V. *Kursy przodowników narciarskich młodzieży.* W bieżącym sezonie zimowym Kuratorjum organizuje kursy dla przodowników narciarskich młodzieży w Równem, Krzemieńcu, Ostrogu i Włodzimierzu. Na kursy te może być przyjęta tylko ta młodzież szkolna, która na nartach już jeździ, a swoją postawą osobistą daje gwa-

rancje, że jako przodownicy będzie umiała nauczyć swych kolegów posuwania się na deskach.

Terminów kursów nie ustalam, zostawiając swobodę do uznania Kierownikom, w zależności od miejscowych warunków śnieżnych. Kurs winien trwać od 6 — 10 dni licząc od 3 do 4 godzin dziennych ćwiczeń.

Program wyszkolenia podany jest w ustępie III niniejszego okólnika, który w ten sposób należy przerabiać z uczestnikami, by ci umieli objaśnić i należycie pokazać dany element ruchu. Kurs przodowników nie powinien liczyć więcej niż 16 — 18 uczestników, którzy winni rekrutować się po 3, 4 z poszczególnych szkół danego środowiska. Pierwszeństwo przyjęcia na kurs posiadają uczniowie szkół państwowych i powszechnych.

Kurs w Krzemieńcu, w porozumieniu z p. Inspektorem Szkolnym zorganizuje p. Targoński Jan — nauczyciel Państwowego Prawosławnego Seminarjum Duchownego.

Kurs w Ostrogu w porozumieniu z Dyrekcją Gimnazjum Państwowego — nauczyciel tegoż Gimnazjum p. Sobiecki Stanisław.

Kurs we Włodzimierzu w porozumieniu z Dyrekcją — nauczyciel tegoż Gimnazjum p. Cała Stanisław.

Kurs w Równem zorganizuje Instruktor W. F. Kuratorjum.

O terminie rozpoczęcia i czasie trwania kursu Dyrekcje powiadomią Kuratorjum.

VI. *Kursy narciarskie młodzieży.* Wzywam wszystkie szkoły by w miarę swych możności zorganizowały tygodniowe kursy narciarskie dla młodzieży szkolnej. Krzemieniec, Ostróg, Włodzimierz i Równe winny w tym celu wykorzystać przeszkoloną młodzież na kursach przodowników, przydzielając każdemu z nich po 6 — 8 uczestników.

Państwowy Urząd W. F. i P. W. okólnikami swemi z dnia 14.XII.1932 r. Nr. 255/Sp/2-1 (i z dnia 30.IX.1932 r. Nr. 201-2) Wych. do Obwodowych i Powiatowych Komendantów P. W. zapewnił Dyrekcjom i Kierownictwom Szkół — jak najżywsze zrozumienie i poparcie dla ich poczynań w tym zakresie, co upoważnia Dyrekcje do zwrócenia się do swoich Obwodowych Komendantów o pomoc w zakresie wypożyczenia sprzętu — i ewentualnie fachowej pomocy instruktorskiej.

W związku z powyższem upoważniam Kierowników Kursów do pobierania tytułem jednorazowego wpisowego od młodzieży na konto organizacji tych kursów: na kursy przodowników narciarskich do 1.50 zł., na kursy narciarskie młodzieży do 3 złotych.

Jednocześnie przypominam, iż wszelkiej pomocy w organizacji i programach udzieli Instruktor W. F. tutejszego Kuratorjum, który

również podjął się pośredniczyć szkołom w zakupie taniego sprzętu narciarskiego (17 zł. para nart).

VII. *Zimowe obozy młodzieży szkolnej.* W końcu zwracam uwagę Dyrekcjom i Kierownictwom Szkół na możność organizacji zimowych obozów młodzieży szkolnej.

W tym celu przypominam okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 10.XII.1932 r. Nr. I-W. F. 4699/32 w sprawie udostępnienia szkolnych schronisk wycieczkowych, w okresie zimowym, oraz zwracam uwagę na okólnik Zarządu Głównego Polskiego Biura „Orbis" z dnia 1 grudnia 1933 r. w sprawie opisów miejscowości i warunków pobytu, w których można umieścić obozy wypoczynkowe i sportowe młodzieży szkolnej.

VIII. *Sprawozdania.* Do dnia 1 marca 1934 roku złożą Panowie Inspektorowie i Dyrekcje Szkół sprawozdania z przeprowadzonej akcji zimowej na terenie ich pracy.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Firewicz.

4.

W sprawie konferencyj rejonowych nauczycieli ćwiczeń cielesnych i lekarzy szkolnych.

Okólnik Kuratorjum Okr. Szk. Łuckiego z dn. 14.XII.33 r. Nr. II.WF-22365/33.

Do PP. Inspektorów Szkolnych. Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich, zawodowych i handlowych w Okręgu.

W celu ułatwienia pracy samokształceniowej nauczycieli ćwiczeń cielesnych w Okręgu, powołuję do życia *dwa rejony konferencyjne* nauczycieli ćwiczeń cielesnych i lekarzy szkolnych:

a) rejon południowy (rówieński) obejmujący teren szkół: w Równem, Zdołbunowie, Ostrogu, Dubnie i Krzemieńcu;

b) rejon północny (kowelski) obejmujący teren szkół: w Kowlu, Maciejowie, Łucku, Horochowie, Włodzimierzu i Sarnach.

Udział w konferencjach rejonowych biorą: nauczyciele (lki) ćwiczeń cielesnych i lekarze szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich, szkół handlowych i zawodowych oraz zainteresowane nauczycielstwo szkół powszechnych tego środowiska, w którem konferencja się odbywa.

Konferencje są jednodniowe. Przejazdy jak i wyżywienie uczestnicy pokrywają z własnych funduszów.

W bieżącym roku szkolnym odbędą się po dwie konferencje w każdym rejonie, mianowicie:

Dla rejonu południowego: dnia 8 lutego 1934 r. w Zdołbunowie i dnia 11 maja 1934 r. w Ostrogu.

Dla rejonu północnego: dnia 22 lutego 1934 r. w Kowlu i dnia 17 maja 1934 r. w Sarnach.

Konferencje zwołane w pierwszych terminach będą poświęcone zagadnieniom realizacji programu ćwiczeń cielesnych w klasie I-ej nowego typu gimnazjum, konferencje zwołane w drugich terminach — ćwiczeniom i grom polowym.

Zagadnienia, które mają być tematem konferencyj winny być w ciągu roku przepracowane przez nauczycielstwo na terenie szkół, ewentualnie na terenie istniejących komisyj przedmiotowych.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

5.

W sprawie prowadzenia podręcznego dziennika (notatnika) nauczyciela ćwiczeń cielesnych.

Okólnik Kuratorjum Okr. Szk. Łuckiego z dn. 14.XII.1933 r Nr. II.WF-22224/33.

Dla urobienia racjonalnego rozplanowania programu na poszczególne okresy roku szkolnego i dostosowania go do warunków lokalnych, utrzymania systematyczności w pracy, należytej samokontroli, oraz sprawdzania przyczyn nieobecności uczniów na zajęciach wychowania fizycznego, zalecam Nauczycielom ćwiczeń cielesnych prowadzenie podręcznego dziennika (notatnika).

Prowadzenie takiego dziennika nie zwalnia jednak Nauczycielstwa od obowiązku wpisywania rozkładu materjału i treści każdej lekcji oraz notowania nieobecności uczniów w klasowym dzienniku lekcyjnym.

Podręczny dziennik (notatnik) winien składać się z dwóch części:

1) ewidencji obejmującej wykazy imienne uczniów spisanych klasami; przyczyny i daty nieobecności na zajęciach; zwolnienia przez lekarza szkolnego; oceny okresowe i roczne i t. p.;

2) rozkładu materjału, obejmującego:
a) osnowy ćwiczeń gimnastycznych,
b) „ 10 minutowych ćwiczeń codziennych,
c) „ względnie programy gier i zabaw ruchowych,
d) „ względnie programy gier sportowych i polowych,

e) program sportów letnich i zimowych,
f) program wycieczek etc.

Kuratorjum nie podaje schematu dziennika, pozostawiając zainteresowanym swobodę w ujęciu i prowadzeniu z tem jedynie zastrzeżeniem, iż ujęcie to musi odpowiadać celowi.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

6.

W sprawie prowadzenia kart rozwoju fizycznego.

Okólnik Kuratorjum Okr. Szk. Łuckiego z dn. 14.XII.1933 r. Nr. II.WF-22225/33.

W celu pogłębienia obserwacji nad młodzieżą szkolną, a zwłaszcza nad jej stanem zdrowia, zdolności do wysiłków i stopnia usprawnienia fizycznego zarządzam, by nauczyciele ćwiczeń cielesnych prowadzili począwszy od roku szkolnego 1933/34 tymczasowe karty rozwoju fizycznego młodzieży szkolnej (załącznik).

Karty rozwoju fizycznego winni prowadzić nauczyciele ćwiczeń cielesnych danej szkoły przy współpracy i w porozumieniu z lekarzem szkolnym.

Kartę wypełnia się dwa razy do roku: na początku i na końcu roku szkolnego, na podstawie przeprowadzonych badań i próby sprawności fizycznej.

Kartę rozwoju fizycznego prowadzi się w ciągu całego okresu pobytu ucznia w szkole. W wypadku przeniesienia się ucznia do innej szkoły należy przesłać jego kartę wraz z innemi dokumentami Dyrekcji tej szkoły, do której uczeń się przeniósł.

W badaniach należy oprzeć się na instrukcji opracowanej przez Dr. Wład. Dybowskiego p. t.: Badania zdolności fizycznej dla celów wychowania fizycznego i sportu. Wydawnictwo Zakładu im. Ossolińskich — Bibljoteka W. F. i Sportu Nr. 11.

Przy wyborze konkurencyj do prób sprawności fizycznej należy wziąć pod uwagę zestaw minimów, podanych w Regulaminie próby o Państwową Odznakę Sportową dla poszczególnych kategoryj wieków, a oprzeć je na trzech rodzajach próby: rzutu, biegu i skoku, nie zapominając o tem, że próba sprawności fizycznej w żadnym wypadku nie może być oparta na współzawodnictwie i „dociąganiu” do zgóry oznaczonego minimum, gdyż osiągane wyniki powinny i muszą być sprawdzaniem istotnych, indywidualnych możliwości młodzieży. Wyniki osiągane w czasie zawodów nie mogą być notowane w karcie, wolno natomiast połączyć próby sprawności fizycznej z próbą o Państwową Odznakę Sportową.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

....
(Nazwa zakładu naukowego)

W...
(miejscowość)

1) ....
(nazwisko i imię ucznia (uczenicy)

2) ....
(dzień, miesiąc, rok i miejsce urodzenia)

3) ....
(wyznanie)

KARTA ROZWOJU FIZYCZNEGO

data założenia karty ....

Rok szkolny / Data badania	Klasa (Kurs)	Postawa	Wzrost	Waga	Obwód klatki piersiowej: Wdech	Obwód klatki piersiowej: Wydech	Obwód klatki piersiowej: Różnica	Pojemność płuc	Wskaźnik fizjologiczny np. Brocka lub Pirget'a i t. p.	Ogólny postęp w naukach	Orzeczenie lekarza szkolnego o stanie zdrowia	Wnioski i zalecenia lekarza
1933/34	I											
	II											
	I											
	II											
	I											
	II											
	I											
	II											
	I											
	II											

Rok szkolny Data badania		Klasa (Kurs)	Próba sprawności fizycznej						Należy do organizacyj (WF. Harc. P. W. Koła sport. i t. p.					Posiada odznaki np. POS. Strzelecka i t. p.					Umie — np. pływać — jeździć na nart. i t. p.						Był w obozie i wycieczce		Posiada własny sprzęt wymienić np.: łyżwy-rower i t. p.
			Rzut		Bieg		Skok																				
			piłka dysk	kula	60 m.	100 m.	wdal	wzwyż	Harcerstwa	Straży przedn.	Koła sport.			P. O. S.	O. S.				Pływać								
1933/34	I																										
	II																										
	I																										
	II																										
	I																										
	II																										

i t. d.

Lekarz szkolny *Wychowawca fizyczny* *Dyrektor*

7.

Propaganda przeciwgruźlicza w szkole.

Okólnik Kuratorjum O. S. Ł. z dn. 1.XII.1933 r. Nr. O-20538/33.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pismem swem z dnia 17 listopada 1933 r. Nr. I.WF-3598/33 podaje do wiadomości, że w czasie od dnia 1 grudnia b. r. do dnia 10 stycznia roku przyszłego Polski Związek Przeciwgruźliczy organizuje doroczne „Dni Przeciwgruźlicze", poświęcone propagandzie przeciwgruźliczej.

Zalecając P. P. Inspektorom Szkolnym, Dyrekcjom i Kierownictwom szkół oraz ogółowi nauczycielstwa czynne współdziałanie z akcją propagandy przeciwgruźliczej, mającej na celu zainteresowanie ogółu ludności zagadnieniem walki z gruźlicą, jako zagadnieniem społecznem, jednocześnie zarządzam, by każda szkoła w dniu dowolnie przez siebie obranym w pierwszej połowie grudnia urządziła z dziećmi i młodzieżą pogadankę, wyjaśniającą w sposób najogólniejszy istotę gruźlicy, jej straszne skutki, sposoby i drogi przenoszenia się zarazka gruźlicy oraz najpowszechniejsze środki zapobiegawcze.

Pogadanki te wygłosić powinni w szkołach, posiadających opiekę higjeniczno-lekarską, lekarze szkolni, w szkołach nieposiadających tej opieki, nauczyciele.

W celu odpowiedniego przygotowania tych pogadanek p.p. Inspektorowie Szkolni i Dyrekcje szkół zwrócą się do lokalnych Komitetów „Dni przeciwgruźliczych" o dostarczenie szkołom tez do rozwinięcia pogadanek oraz o rozesłanie do szkół ulotek, plakatów i tablic propagandowych.

W związku z pogadankami na temat walki z gruźlicą zalecam również prowadzenie w szkołach w porozumieniu z Komitetami „Dni przeciwgruźliczych" propagandy w formie konkursów, polegających na napisaniu zadania konkursowego na jeden z tematów, związanych z akcją przeciwgruźliczą n.p.: „Co wiem o gruźlicy", „W czem i gdzie dopatruje się niebezpieczeństwa gruźlicy?", „Jaką drogę widzę, którąby można zwalczyć gruźlicę?", „Jakie znam praktyczne i naukowe zdobycze w walce z gruźlicą?" Co zapamiętałem z przykazań przeciwgruźliczych?" i t. p.

Wkońcu zwracam uwagę Dyrekcyj i Kierownictw szkół na możność nabywania w Polskim Związku Przeciwgruźliczym w Warszawie (ul. Chocimska 24) wydawnictw propagandowych, zwłaszcza dobrze wykonanych tablic poglądowych o gruźlicy.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

8.

Propaganda wstrzemięźliwości od alkoholu w szkołach.

Okólnik Kuratorjum Okr. Szk. Łuckiego z dnia 30.XII.1933 r. Nr. O-22235/33.

W dniach od 1 do 8 lutego 1934 r. odbędzie się staraniem Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej „Tydzień propagandy trzeźwości”.

Celem poparcia akcji Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej, głównie zaś celem pogłębienia akcji uświadomienia przeciwalkoholowego dziatwy i młodzieży w szkołach, Kuratorjum na podstawie zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 11.XII.1933 r. Nr. I.WF-4170/33, poleca Dyrekcjom i Kierownictwom wszystkich szkół zarządzić w miesiącu lutym wygłoszenie przez nauczycieli lub przez lekarzy szkolnych (tam, gdzie są czynni) dla dziatwy i młodzieży szkolnej pogadanek lub wykładów, poświęconych sprawie zwalczania alkoholizmu.

Jednocześnie Kuratorjum podaje do wiadomości, że Polska Liga Przeciwalkoholowa w Poznaniu celem zachęcenia uczniów(enic) do głębszego zajęcia się zagadnieniem alkoholizmu ogłasza w szkołach konkurs na najlepsze opracowanie tematu: „Trzeźwość w życiu jednostki rodziny i społeczeństwa“. W konkursie, który jest dobrowolny, mogą wziąć udział uczniowie (nice) starszych klas, przesyłając swoje opracowania za pośrednictwem dyrekcyj lub kierownictw szkół do Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej w Poznaniu, Aleje Marcinkowskiego 26, dom ogrodowy I piętro — do dnia 1 kwietnia 1934 r. Nadesłane prace oceni Komisja fachowa z grona nauczycieli abstynentów, najlepsze zaś wynagrodzi Liga nagrodami w postaci książek. Wynik konkursu zostanie podany zainteresowanym szkołom do wiadomości.

Konkurs ten winny dyrekcje szkół ogłosić w szkołach i zachęcić młodzież do wzięcia w nim udziału.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego

(—) K. Tokarski, Naczelnik Wydziału.

9.

Zbiórka na cele szkolnictwa polskiego zagranicą.

Okólnik Kuratorjum Okr. Szk. Łuckiego z dn. 4.XII.33 r. Nr. I.20278/33.

Pismem z dnia 15.XI.1933 r. Nr. I. Pol. 3702/33 Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadomiło, że Rada Fundacyjna i Zarząd Funduszu Szkolnictwa Polskiego Zagranicą organizują drugą z rzędu powszechną zbiórkę pieniężną na cele szkolnictwa polskiego zagranicą w okresie od dnia 15.I.1934 r. do 15.II.1934 r.

Z uwagi na doniosłą wartość państwową powyższego zamierzenia proszę P. P. Dyrektorów i Inspektorów zachęcić ogół nauczycielstwa do wydatnego udziału w pracach lokalnych Komitetów Funduszu, aby przeprowadzona akcja dała jaknajlepsze realne wyniki.

Na terenie szkół zechcą Panowie Dyrektorzy zorganizować odpowiednie pogadanki, wyjaśniające młodzieży szkolnej znaczenie rozwoju szkolnictwa polskiego zagranicą dla idei wielkiej, silnej i potężnej Rzeczypospolitej, oraz obowiązku społeczeństwa w kraju poparcia wysiłku emigracji w utrzymaniu łączności z Macierzą.

Panowie Inspektorowie Szkolni zarządzą zorganizowanie pogadanek w tych szkołach, które znajdują się w odpowiednich ku temu warunkach.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

10.

W sprawie zakazu rozpowszechniania „Przeglądu Katolickiego" na terenie szkół.

Okólnik Kuratorjum O. S. Łuckiego z dnia 11.I.1934 r. Nr. O-20419/33.

Ponieważ w „Przeglądzie Katolickim" ukazują się artykuły tendencyjne przekręcające fakty z życia współczesnej Polski i urabiające czytelnika w duchu nieprzechylnym i wrogim w stosunku do własnego Rządu, przeto na podstawie zarządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 15.XI.1933 r. Nr. II-S-8480/33 zabraniam rozpowszechniania tego pisma na terenie szkół Okręgu Szkolnego Łuckiego.

Kurator Okręgu Szkolnego *(—) J. Firewicz.*

KOMUNIKATY.

Ulotki: „Jak rolnik może spłacić swoje długi? Co to są urzędy rozjemcze dla rolnictwa?"

Kuratorjum rozesłało przez Inspektoraty Szkolne ulotki p. t. 1) „Jak rolnik może spłacić swoje długi?" 2) Co to są Urzędy Rozjemcze dla rolnictwa? Ulotki poruszają nader żywotne sprawy gospodarcze, szczególnie ważne dla rolników. Ci bowiem na skutek długów, zaciągniętych w latach lepszej konjunktury gospodarczej na warunkach, których dzisiaj spłaty są bardzo ciężkie nie mogą prowadzić normalnie swych gospodarstw, zmuszeni są wyprzedawać konieczny im inwentarz, nie mają środków na wkłady w gospodarstwo, stąd tem dotkliwiej odczuwają bardzo ciężki dla rolnictwa ogólny kryzys gospodarczy. Państwo przez powołanie osobnych Urzędów Rozjemczych oraz ustanowienie Biur do spraw finansowo-rolnych stara się ratować wielu rolników od całkowitej ruiny, wszystkim przychodzi z pomocą przez rozkładanie spłaty długów w dogodniejszych okresach i na lepszych warunkach. Nauczycielstwo otrzymane ulotki winno nietylko rozpowszechnić, lecz także uświadomić ogół ludności o dobrodziejstwach, jakie w tym względzie Rząd polski stara się jej wyświadczyć.

Tablíczki Polsk. Związku Przeciwgruźliczego

Na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Kuratorjum podaje do wiadomości, że Polski Związek Przeciwgruźliczy (Warszawa, ul. Chocimska 24) wydał tabliczki z napisem „Pluć tylko do spluwaczki". Cena za 1 egz. wynosi tylko 25 gr. Kuratorjum zaleca umieszczanie tabliczek w lokalach biurowych i szkolnych.

POLSKI ZWIĄZEK PRZECIWGRUŹLICZY

PLUĆ TYLKO
DO SPLUWACZKI

Konkurs na regjonalne pieśni wołyńskie.

Chórom ludowym i teatrom amatorskim, tak powszechnie organizowanym na Wołyniu, brak oryginalnych pieśni miejscowych, które zharmonizowane lub opracowane dla sceny mogłyby wybitnie przyczyniać się do rozwoju kultury artystycznej ludu wołyńskiego. Nawet bez tego oryginalna pieśń ludowa, idąca dzisiaj często w zapomnienie i niedoceniana w danej miejscowości, skoro zostanie zapisana i innym przekazana, może odżyć i, dzięki utajonemu w niej naturalnemu urokowi, służyć twórcom muzycznym w dobie obecnej, jak i na przyszłość, jako tworzywo z bogatego skarbca twórczości rodzimej.

Z tych względów należy podjąć staranne gromadzenie regjonalnych pieśni wołyńskich, by przygotować materjał do układów na chóry wołyńskie i opracowań scenicznych dla teatrów. Niemniej ważnem będzie pomieszczenie wybranych pieśni w stanie surowym, w opracowaniu tylko etnograficznem, na łamach „Rocznika Wołyńskiego".

Oddział Oświaty Pozaszkolnej Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego w Równem rozpisuje tedy *konkurs na zbieranie tych pieśni* na następujących warunkach:

1. Zebrane i nadesłane do konkursu pieśni muszą być prawdziwie wołyńskie, oryginalne, niezapisane dotychczas przez nikogo i nieogłoszone drukiem; mogą to być pieśni polskie lub ukraińskie.

2. Pieśni mogą być: a) obrzędowe (kupalne, wieśnianki, żniwne, dożynkowe, kolędy, szczedriwki), b) miłosne (dobra chęć, życzliwość, tęsknota, niepewność, zawód, niechęć, obojętność, żal, swawola, wianek), c) o małżeństwie (zgoda, niechęć, niewierność, karczma, brat i siostra), e) niedola (sierota, wdowa, obczyzna), f) służba i pańszczyzna, g) pieśni czumackie, burłackie, zbójeckie, h) wojskowe (pobór, wojna, powrót), i) pieśni historyczne, j) dumy obyczajowe, k) pieśni żartobliwe, l) pieśni nabożne dziadowskie i t.p.

Pieśni weselnych nie należy uwzględniać.

3. Przy zbieraniu i zapisywaniu pieśni należy ściśle zachować: oryginalną melodję, tempo, rytmikę i tekst. Nie można zmieniać pieśni lub przerabiać. Pieśń winna być tak zapisana, jak ją śpiewają (bez jakichkolwiek prób harmonizacji).

4. Przy każdej pieśni należy zaznaczyć, gdzie ona jest lub była śpiewaną, oraz kto ją podał (imię, nazwisko i wiek).

5. Ilość pieśni nadsyłanych do konkursu jest dowolna.

6. Nagrodzonych zostanie 10 najlepszych pieśni, uznanych przez komisję, specjalnie w tym celu powołaną przez Kuratorjum. Wysokość nagrody ustala się po 20 zł. za każdą wyróżnioną pieśń.

7. Do konkursu mogą stawać wszyscy dyrygenci chórów ludowych oraz osoby które mają styczność z ludową pieśnią wołyńską.

8. Pod każdą pieśnią należy podpisywać wybrane przez autora godło. Do całego zaś zbioru należy dołączyć czystą kopertę zamkniętą zawierającą wewnątrz godło oraz imię, nazwisko i adres autora. Pieśni wraz z kopertą należy adresować do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego w Równem — Oddział Oświaty Pozaszkolnej.

9. Termin nadsyłania pieśni do konkursu upływa z dniem 31 marca 1934 r.

Konkurs będzie rozstrzygnięty do dnia 30 czerwca 1934 r.

WYKAZ

złożonych kwot na budowę szkoły im. Legjonów w Kostjuchnówce.

Saldo z Dziennika Urzędowego Nr. 10 z 1933 r. .	10998 zł.	22 gr.
1. Nauczycielstwo gm. Podberezie	11 zł.	75 gr.
2. Szkoła Powszechna w Antonówce . . .	3 zł.	60 gr.
3. Komitet uczn. "Polska Góra" przy G. P. Łuck.	10 zł.	— gr.
4. Nauczycielstwo gm. Świniuchy	17 zł.	17 gr.
5. Szkoła Powszechna w os. Peremyl . . .	1 zł.	93 gr.
6. Szkoła Powszechna w Kołkach	— zł.	90 gr.
7. Szkoła Powszechna w Oryszczech . . .	1 zł.	80 gr.
8. Szkoła Powszechna Nr. 1 w Kowlu . . .	16 zł.	45 gr.
9. Gimnazjum Państw. w Kowlu	44 zł.	— gr.
10. Szkoła Powszechna w Bermaszowie . . .	1 zł.	— gr.
11. Klasa VI B. Szk. P. Ż. im. H. Sienkiewicza Równe.	6 zł.	— gr.
12. Szkoła Powszechna Ławrów	— zł.	90 gr.
13. Gimnazjum Państw. Równe	252 zł.	— gr.
14. Gimnazjum Państw. Ostróg	20 zł.	79 gr.
15. Szkoła Powszechna w Skrybotowie p. Horochów	3 zł.	20 gr.
16. Szkoła Powszechna w Uhorsku, p. Krzemieniec	3 zł.	— gr.
17. Szkoła Powszechna w Szumsku, p. Krzemieniec	1 zł.	50 gr.
18. Gimnazjum Państw. w Równem . . .	169 zł.	70 gr.
19. Dr. Dawid Flaszner Równe Gimnazjum Oświata	142 zł.	28 gr.
20. Szkoła Powsz. w Boryskowiczach, p. Horochów	5 zł.	— gr.
21. Straż Przednia przy Gimn. Państw. Włodzimierz .	93 zł.	65 gr.
Razem	11804 zł.	84 gr.

Wydawnictwo zalecone

„Wskazania Wodza Polski Odrodzonej".

Nakładem Towarzystwa Przyjaciół Korpusu Kadetów Nr. 1 we Lwowie ukazała się książeczka pt. „Wskazania Wodza Polski Odrodzonej", pozwalająca zapoznać się z ideologją Pana Marszałka Józefa Piłsudskiego. Książeczka ta w wysokim stopniu może się przydać przy odczytach i pogadankach na tematy państwowe i dla każdego prowadzącego pracę wychowania obywatelskiego, stanowi zadoskonałą pomoc. Kuratorjum zaleca ją do użytku szkolnego. Zamówienia należy kierować do „Drukarni Urzędniczej", Lwów, Zielona 7.

Nowe wydawnictwa

Green G. H. „Marzenia na jawie". Przyczynek do badań nad rozwojem. Z oryginału angielskiego tłumaczyła Marja Zawadowska pod red. Z. Ziembińskiego. Wyd. M. Arct Warszawa, 1933. Cena zł. 6.50.

Dr. Jan Kuchta — Ministerjalny Instruktor Szkół „Dziecko włóczęga", jako tom I-szy cyklu „Dzieci trudne do wychowania". Wyd. M. Arct. Warszawa, 1933. Cena zł. 6.

Dr. Jan Bystroń — Prof. Uniw. Jagiellońskiego „Uspołecznienie szkoły" i inne szkice. Wyd. M Arct. Warszawa, 1933 r. Cena zł. 4.

Edmund Chodak: „Wskazówki metodyczne" do Elementarza „Moja pierwsza książeczka". Wyd. M. Arct. Warszawa, 1933. Cena gr. 60.

H. Pohoska: „Historja w szkole powszechnej". Wskazówki metodyczne, zastosowane do nowego programu. Wyd. M. Arct. Warszawa, 1933 r. Cena zł. 3.

Gen. M. Zaruski: „Na skrzydłach jachtów" (Dookoła ziemi T. K.). Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa, 1933 r.

Juljan Podoski: „Rycerze z K. O. P." Książnica-Atlas 1933.

K. Konarski: „Tajemnica zegara królewskiego" Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa 1933 r.

Joseph Delmont: „Przygody łowcy zwierząt". Autoryzowany przekład Włodzimierza Topolińskiego. Lwów-Warszawa. Bibljoteka Iskier. — Wyd. Książnica-Atlas 1934 r.

Joseph Delmont: „Mieszkańcy Dżungli". Wyd. Książnica-Atlas 1934 r.

Państwowa Centralna Bibljoteka Pedagogiczna w Równem.

Nabytki w dziale pedagogiki.

Bator, B. dr. Siła najmłodszego pokolenia. W-wa, 1928. „Oświata Polska".

(Centralny Komitet do spraw młodzieży wiejskiej). Sprawozdanie z działalności od chwili powstania do d. 1 kwietnia 1933 r. W-wa, 1933.

Gayówna, D. Nauczanie przyrody żywej. Cz. I. Wskazówki do realizowania programów w kl. V-ej szkoły powszechnej. W-wa, 1933. Nasza księgarnia

Gayówna, D. Tradescantia zebrina (zebrina pendula). Przyczynek metodyczny do ćwiczeń botanicznych w szkole. W-wa, 1923. Książnica Polska.

Gemborek, E. Ośliczka (asellus aquaticus) jako materjał do ćwiczeń w szkole. W-wa, 1924. Książnica-Atlas.

Groch, B. O szkolnictwie polskiem. Ze szczególnem uwzględnieniem wychowawstwa ks. Bronisława Markiewicza. Przemyśl, 1930.

Grzywak-Kaczyńska, M. Testy i normy dla użytku szkół powszechnych. W-wa, 1933. Nasza Księgarnia

Hermaszewski, A. Jak zorganizować na Wołyniu Koło Młodzieży Wiejskiej. Łuck, 1930. Zw. Mł Wiejskiej.

Higier, H. dr. Dzieci intelektualnie i moralnie upośledzone. W-wa, 1933. „Medycyna".

Irzyk, St. Dzienny rozkład materjału naukowego dla V-ej klasy szkół powszechnych. Lwów, 1933. Książnica-Atlas.

Jarmulski, E. Dydaktyka fizjologji roślin. Łódź, 1931. Tow. Przyr. im. Staszica.

Kaczorowski, B. Klasyfikacja uczniów w szkołach powszechnych. Lublin, 1930.

Kot, St. Historje wychowania... t. I, II. Lwów, 1934. Państw. Wyd. Ks. Szkolnych.

Leja, Cz. dr. Wyższe szkoły Rzeczypospolitej Polskiej. Informator dla abiturjentów szkół średnich, rodziców i wychowawców. Kraków, 1931. „Orbis".

Lewicki, K. Szkoła jako teren propagandy bibljofilskiej. W-wa, 1928. Tow. Bibljof. Polskich.

Nowicki, W. — Wrotniak, A. — Batorowicz, Z. Oddział I. Nauczanie łączne. Cz. I. Włocławek, 1933. „Życie szkolne".

Pohoska, H. Historja w szkole powszechnej. Wskazówki metodyczne zastosowane do nowego programu. W-wa, 1933. Arct.

Rousseau, J. J. Emil czyli O wychowaniu. Cz. I, II. Lwów, 1930/33. Naukowe Tow. Pedagogiczne.

Suchoński, H. Siatka geograficzna. Zbiorek ćwiczeń, jako pomoc dla nauczyciela. Poziom klasy VI szkoły powszechnej. Sosnowiec, 1933. „Wiedza".

Tworkowska, J. Aloes (aloë arborescens) jako materjał do ćwiczeń szkolnych. W-wa, 1927. Książnica-Atlas.

Wierzbińska, J. Na marginesie nowego programu nauki śpiewu. W-wa, 1933. Nasza Księgarnia.

Nabytki w innych działach.

Beebe, W. W głębinach oceanu. W-wa, 1933. Trzaska, Ewert i Michalski.

Bowkiewicz, J. Życie wód słodkich. W-wa, 1927. Gebethner i Wolff.

Bragg, W. Tajemnice atomu, W-wa, 1933. Trzaska, Ewert i Michalski.

Buddenbrock, W. Świat zmysłów. W-wa, 1933. Trzaska, Ewert i Michalski.

Bystroń, J. St. Wstęp do ludoznawstwa polskiego. Lwów, 1926. Jakubowski.

Chant, C. A. Cuda wszechświata. Łatwy wstęp do poznawanie nieba. W-wa, 1933. Trzaska. Ewert i Michalski.

Czekanowski, J. Zarys antropologji Polski. Lwów, 1930. Jakubowski.

Czerwiński, K. Wypisy z zakresu ewolucji. W-wa, 1927. Gebethner i Wolff.

Domaniewski, J. Zarys geografji zwierząt. W-wa, 1921. Gebethner i Wolff.

Fedorowicz, Z. dr. Krajowe zwierzęta ssące. Wilno. 1928. Zawadzki.

Gartkiewicz, St. Szczeżuja. W-wa, 1928. Gebethner i Wolff.

Hertz, A. Klasycy socjologji. W-wa, 1933. „Wiedza i życie".

Iranek-Osmecki, K. Wyprawa na Poryck i Torczyn. W-wa, 1930. Wojskowe Biuro Historyczne.

Jeans, J. Nowy świat fizyki, W-wa, 1933. Trzaska, Ewert i Michalski.

Kruif, P. de. Łowcy mikrobów. W-wa, 1933. Trzaska, Ewert i Michalski.

Lasocki, W. Wspomnienia z mojego życia. Kraków, 1933.

Lassar-Cohn. Chemja w życiu codziennem. W-wa, 1933. Trzaska, Ewert i Michalski.

(Lata). Piętnaście lat państwa polskiego. W-wa, 1933. P.U.K.

Lepszy, T. Wybór praktycznych doświadczeń towaroznawczych. Katowice, 1931.

L i l p o p, J. Roślinność Polski w epokach minionych. Lwów, 1929. Jakubowski.

L o t h, J. dr. Zarys dziejów rozwoju horyzontu geograficznego na tle historji odkryć. Kraków, 1928. „Orbis".

M o r t k o w i c z, J. Książka polska jako czynnik międzynarodowy i propagandowy. W-wa, 1928. Tow. Wydawniczne.

P a r a n d o w s k i, J. Mitologja. Wierzenia i podania Greków i Rzymian. Wyd. 3. Lwów, 1932. Państw. Wyd. Ks. Szkolnych.

S t a r z e w s k i, J. Józef Piłsudski. Zarys psychologiczny. W-wa, 1930. Hoesick.

S t r a s b u r g e r, E. Krótki przewodnik do zajęć praktycznych z botaniki mikroskopowej. Wyd. 2... W-wa, 1924, Arct.

S z a f e r, W. (r e d.). Skarby przyrody i ich ochrona. W-wa, 1932. Państwowa Rada Ochrony Przyrody.

S z a f e r, W. d r. Sprawozdanie z działalności Państwowej Rady Ochrony Przyrody w roku 1932. Kraków, 1933.

RUCH SŁUŻBOWY

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego.

Kurator Okręgu Szkolnego Łuckiego zamianował z dniem 1 grudnia 1933 r. *p. Tadeusza Godlińskiego,* prowizorycznym urzędnikiem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego w Równem w IX (dziewiątym) stopniu służbowym.

Władze Szkolne I Instancji.

Ministerstwo W. R. i O. P. dekretem z dnia 13.XII.1933 r. Nr. BP-19436/33 zwolniło *p. Stanisława Zdzieńskiego,* pozostającego w stanie nieczynnym Inspektora Szkolnego w Kostopolu, z równoczesnem przeniesieniem go w stan spoczynku z dniem 31 grudnia 1933 roku.

Szkolnictwo Średnie.

Kurator Okręgu Szkolnego Łuckiego zamianował:

Dr. Marjana Pisowicza, kontraktowego nauczyciela Gimn. Państw. im. J. Słowackiego w Kowlu, etatowym nauczycielem tegoż zakładu z dniem 1 stycznia 1934 r.

Danutę-Józefę Morawicką, nauczycielką Gimn. Państwowego im. T. Kościuszki w Równem, z dniem 1 grudnia 1933 r.

Szkolnictwo Zawodowe.

Ministerstwo W. R. i O. P. przeniosło z urzędu dla dobra szkoły *p. Annę Cieślińską,* nauczycielkę Państw. Szkoły Zawodowej Żeńskiej w Łucku, na równorzędne stanowisko do Państw. Szkoły Handlowej i Przemysłowej Żeńskiej w Poznaniu, z dniem 15 listopada 1933 r.

Szkolnictwo Powszechne.

Ministerstwo W. R. i O. P. przeniosło z urzędu dla dobra szkoły *p. Stanisława Wróblewskiego,* nauczyciela publ. szk. powsz. w Pruścach, pow. wągrowickiego, na równorzędne stanowisko do

3-kl. publ. szk. powsz. w Zahajcach, pow. krzemienieckiego, z dniem 1 stycznia 1934 r.

Ministerstwo W. R. i O. P. przeniosło w drodze dyscyplinarnej *Jana Baczyńskiego,* kierownika 3-kl. publ. szk. powsz. w Eljaszówce, pow. zdołbunowskiego, na stanowisko nauczyciela 4-kl. publ. szk. powsz. w Pełczy, pow. dubieńskiego (dekret z dn. 29.XI.1933 r. Nr. BP-17730/33).

Kurator Okręgu Szkolnego Łuckiego przydzielił do publicznych szkół powszechnych:

Marjana Kasprzyckiego, nauczyciela Gimn. Państw. im. T. Kościuszki w Równem do 7-kl. publ. szk. powsz. męskiej w Kostopolu od dnia 16.IX.1933 r.

Danutę-Józefę Morawicką, nauczycielkę Gimn. Państwowego im. T. Kościuszki w Równem, do 7-kl. publ. szk. powsz. w Równem, od dnia 1 grudnia 1933 r.

Mianowania:

L. p.	Nazwisko i imię	Od dnia	Stopień organ.	Do szkoły	
				miejscowość	powiat
1	Karkoszanka Helena	1.X. 33	1-kl.	Rokitnica	Kowel
2	Buheło Kuźma	1.XI.33	3-kl.	Kortelisy	„
3	Boniakiewiczówna Tatj.	1.XI.33	1-kl.	Podliśce	Dubno
4	Rudko Franciszek	16.X. 33	2-kl.	Oszczów	Horochów
5	Gałczyński Eugenjusz	1.IX.33	6-kl.	Ratno	Kowel
6	Zieliński Borys	16.X. 33	1-kl.	Zacisze	Luboml
7	Stadnicka Filipina	1.XI.33	1-kl.	Jawornik	„
8	Ćwil Bronisław	„	1-kl.	Karolinówka	Łuck
9	Kapusta Franciszek	„	1-kl.	Swozy	„
10	Chudzik Jan	„	6-kl.	Chorów	Zdołbunów
11	Żółkiewska Wanda	„	1-kl.	Barmaki	Równe
12	Piechowiczówna Stefanja	„	5-kl.	Wierzchów	Zdołbunów
13	Suchecka Janina	16 X. 33	3-kl.	Chmielów	Włodzimierz
14	Saletnik Jan	16.XI.33	4-kl.	Wierzbowiec	Krzemieniec

Zwolnienia:

L. p.	Nazwisko i imię	Z dniem	Stopień organ.	Ze szkoły miejscowość	Ze szkoły powiat
	na własną prośbę				
1	Bassendowski Augustyn	4.X.33	4-kl.	Pełcza	Dubno
	ze stanu pozasłużbowego				
1	Kokeszowa Stanisława	20.X.33	1-kl.	Mstyszyn	Łuck
	dyscyplinarnie				
1	Popkowska Marja	1.X.33	1-kl.	Jeziorany-Szlacheckie	Łuck
	z urzędu				
1	Kuziowa Zofja	31.I.34	3-kl.	Ulaniki	Łuck
2	Gazda Mieczysław	28.II.34	1-kl.	Sadki Wielkie	Krzemieniec
3	Łabińska Józefa	31.XII.33	1-kl.	Smolary Świtiaskie	Luboml
4	Najmark Józef	28.II.34	7-kl. Nr. 6	Kowel	Kowel
5	Nowakówna Stanisława	31.XII.33	1-kl.	Adamówka	Dubno
6	Karawanowa Helena	„	2-kl.	Wolica Zbytyńska	„

Przeniesiona w stan pozasłużbowy

1	Wierzbiańska Joanna	16.IX.33	1-kl	Zablocie	Włodzimierz

Uchylono dekrety zwolnienia

1	Babijowej Władysławy-Stefanji	—	—	Fusów	Horochów
2	Bessechesówny Otylji	—	7-kl.	Horochów	„

Zmarł

1	Omachel Józef	9.XI.33	1-kl.	Ludwimpol	Włodzimierz

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

CZESŁAWA WEIGLÓWNA
Zdołbunów

Wyzyskanie samodzielności ucznia przy nauczaniu historji w klasie I-ej gimnazjalnej.

(Spostrzeżenia w związku z realizacją nowego programu w klasie I-ej).

Referat wygłoszony na konferencji metodycznej nauczycieli historji Okręgu Szk. Łuckiego, w dniu 24 listopada 1933 r. w Gimnazjum Państwowem w Zdołbunowie.

Nowy program przyniósł nam w dziedzinie metody nauczania daleko idącą swobodę, pozwala na wyzyskanie różnych możliwości dydaktycznych, inicjatywie nauczyciela daje pole do popisu, czyni tylko jedno zastrzeżenie, domaga się mianowicie aktywnego stosunku ucznia do zdobywanego materjału nauczania oraz samodzielności w żdobywaniu rezultatów. Zastrzeżenie to podyktowane zostało smutnemi doświadczeniami, poczynionemi w związku z obserwacją nad stopniem przygotowania naszych uczniów do podjęcia jakiejkolwiek samodzielnej pracy. Prof. Nawroczyński daje temu wyraz w słowach: „młodzież nasza boi się książek, nie umie z nich korzystać, nie umie robić notatek, nie umie jasno i ściśle wyrazić swoich myśli, nawet streszczenie cudzych myśli bywa zadaniem przekraczającem jej siły".

W gmnazjum, opartem o nowy program nie ilość wiedzy ale jej jakość i sposób podejścia do zagadnień będą decydujące. Z programów, z doboru zagadnień, z układu podręczników wywnioskować można, że chodzi tutaj głównie o wyrobienie w uczniach umiejętności stosowania wiedzy do poszczególnych wypadków i zjawisk i ścisłe związanie jej z sytuacjami życia. Zależnie od przedmiotu, umiejętności te mogą się objawiać bądź w sferze czynności fizycznych, bądź umysłowych; z tą drugą ewentualnością ma do czynienia jako przedmiot historja: kształci przedewszystkiem samodzielność procesu myślowego. Jego rozwój dokonywać się będzie stopniowo po linji współpracy ucznia i nauczyciela. Jest rzeczą zrozumiałą, że ogniwa początkowe tego procesu opierać się muszą na częstej i w dużej mierze uwzględnianej interwencji nauczyciela, na co składają się, zwłaszcza na terenie obecnej klasy

I-szej gimnazjalnej, okoliczności następujące: jeszcze szkoła powszechna, przeżywająca równolegle z nami okres przekształceń nie dostarcza nam odpowiednio przygotowanego materjału uczniowskiego, ponadto obszerność materjału, przeznaczonego na klasę I-szą z historji, nie pozwala na marnowanie czasu, wynikające ze zbyt długich poszukiwań uczniów, pozbawionych odpowiedniej dyrektywy i wskazówek nauczyciela. Klasę pierwszą mojem zdaniem należy więc rozumieć jako rozumną koordynację samodzielnej pracy ucznia tam, gdzie ona jest możliwa, i ingerencji nauczyciela w formie objaśnień, tam, gdzie one są konieczne.

Zagadnienie rozwijania samodzielności ucznia łączy się ściśle z jednej strony z kwestją środków pomocniczych, jakiemi w obrębie nauczania historji na terenie klasy I-ej rozporządzamy, z drugiej z kwestją zainteresowania ucznia przedmiotem, bez którego osiągnięcie rezultatów jest niemożliwe, względnie bardzo nietrwałe.

Wśród środków pomocniczych na terenie tej klasy na plan pierwszy wybija się podręcznik. Program kładzie nacisk na związanie nauczania z podręcznikiem, chociażby w słowach zawartych w „Uwagach do całości programu": „nauczyciel nie może uczyć historji bez pomocy podręcznika". Przewiduje dlań program podwójną rolę na lekcjach historji, ma służyć jako środek utrwalenia wiadomości w domu, oraz jako punkt wyjścia dla przerabiania nowego materjału w szkole. Zagadnienie samodzielności ucznia w ramach podręcznika może być realizowane w różny sposób.

Przedewszystkiem po zaznajomieniu się z treścią i układem całego podręcznika nauczyciel dokonywa segregacji rozdziałów na takie, które uczeń może opanować w formie samodzielnej pracy domowej t. z. gdzie nie natrafi na większe trudności w postaci nieznanych mu pojęć historycznych (np. jeżeli chodzi o podręcznik Moszczeńskiej i Mrozowskiej, to przykładami takich rozdziałów będą: „Lud i jego praca (Egipt)", „W szkole greckiej", „Co Homer mówi o Grekach", mit o Heraklesie, „Wychowanie spartańskie" i t. d.).

Druga grupa rozdziałów nadaje się do omówienia w szkole. W tej grupie nastręczają się dwie ewentualności; jedną z nich jest samodzielne zaznajomienie się z treścią podręcznika na lekcji po uprzedniem podyktowaniu przez nauczyciela pytań, które mają dopomóc do uszeregowania wiadomości, zapobiec rozprószeniu, zwrócić uwagę na rzeczy najistotniejsze. Przy tego rodzaju pracy wskazane jest, aby uczniowie wyzyskując margines czynili tam adnotacje, numerowali pewne partje rozdziałów zależnie od ich przynależności treściowej do podyktowanych pytań. Konieczne jest, aby uczniowie każde nowe dla nich pojęcie podkreślali, celem objaśnień i zapamiętania. Przekonałam się, że odstęp podręcznika, zadany do takiego cichego czytania na lekcji nie może być duży. Podział rozdziału podręcznika nie może być mechaniczny, polecona do

przeczytania część rozdziału musi sama dla siebie stanowić zamkniętą całość.

Istnieją jednak w podręczniku rozdziały, które ze względu na poruszone w nich zagadnienia natury społecznej i ustrojowej powinny być czytane głośno i omawiane partjami. W takim wypadku praca nad danym rozdziałem będzie miała dwa etapy: 1) interpretacja tekstu, 2) omawianie zagadnień i wysnuwanie wniosków. Aby ułatwić młodzieży samodzielne korzystanie z podręcznika, nauczyciel w trakcie pracy na terenie klasy I-szej będzie się starał nauczyć młodzież czytać podręcznik. Nie jest to zadanie zbyt łatwe. Kto je bliżej obserwował, ten zauważył, że tempo czytania jest różne, że ujmowanie treści zależne jest w wysokim stopniu od nastawienia uwagi, że młodzież czytając nie uwzględnia istoty i sensu znaków pisarskich (takich np. jak cudzysłów), że nie umie odróżnić myśli głównej od mniej ważnych, nie umie niekiedy zdać sobie sprawy z planu. Aby te przeszkody, paraliżujące późniejszą samodzielną pracę umysłową usunąć, nauczyciel zastosuje cały szereg środków przeciwdziałających powyższym objawom. Uprzednie wysunięcie pytań zapobiegnie rozproszeniu. Już przy czytaniu uczniowie dokonywają selekcji treści zależnie od możliwości jej zastosowania do zanotowanych pytań. Pisanie t. z. dyspozycyj dopomoże do zrozumienia i uchwycenia celowej konstrukcji rozdziału. Ważną również rzeczą jest zwrócenie uczniom uwagi na zamieszczone w tekście podręcznika wyjątki źródłowe. W konstrukcji pytań powinno to być wyraźnie zaznaczone (co mówi nam Herodot, Plutarch czy inne źródło). Przy czytaniu bądź cichem, bądź głośnem nie opuścimy ani jednego nowego pojęcia, które podręcznik wprowadza, bez przekonania się, czy uczeń je rozumie. Nie należy przez to rozumieć powtórnego objaśnienia ze strony nauczyciela, przeciwnie często na zapytania uczniów, co oznacza ten czy inny wyraz, odsyłać należy do podręcznika, uczeń bowiem idąc po linji najmniejszego wysiłku woli usłyszeć objaśnienia z ust nauczyciela niż doszukać się go w treści podręcznika.

Podręcznik odegra rolę nietylko jako środek utrwalania wiadomości szkolnych, ale także jako punkt wyjściowy do samodzielnej pracy uczniów nad nowym materjałem w domu. Jak już wspomniałam, nadawać się do tego będą rozdziały nie nastręczające poważniejszych trudności. Praca domowa nad takim rozdziałem musi być w szkole dokładnie omówiona w myśl ogólnie znanych postulatów racjonalnego zadawania do domu. Podręcznik służy wreszcie do t. z. „powtórek", ale nie mechanicznego czytania kartka za kartką i powtarzania rozdziałów, lecz do powtarzania zorganizowanego na wysunięte w szkole zagadnienia, łatwe i nieskomplikowane. Takiego zestawienia dobrze jest dokonywać w formie tabeli, w której pod odpowiedniemi rubrykami uczniowie wpisują samodzielne wiadomości, zaczerpnięte z podręcznika. W taki sposób dokonałam

zestawienia wiadomości z zakresu St. Wschodu. Takiego zadania dopełnili uczniowie w związku z treścią rozdziału „O wychowaniu spartańskiem“, gdzie jedna część tabelki poświęcona była zaletom dobrego żołnierza, w drugiej części uczniowie w oparciu o podręcznik wpisywali środki wychowania spartańskiego, wywołujące dane cechy.

Możliwości wyzyskania podręcznika są, jak widzimy, różne, zależne od inicjatywy i przemyślenia tych rzeczy przez nauczyciela. Początkowa, drobiazgowa wprost interwencja nauczyciela stopniowo, w miarę zdobywania wprawy w czytaniu podręcznika przez uczniów, będzie zanikała, ale jest ona na początku konieczna.

Podstawa psychologiczna nowego programu nakłada na nauczanie historji obowiązek stosowania zasady poglądowości. Rozumiana w całej swej rozciągłości, domaga się nietylko przeżyć wzrokowych ucznia, ale całego kompleksu innych: słuchowych, dotykowych i t. p. Tak pojęta zasada poglądowości nie może być w pełni zrealizowana na terenie historji, gdyż z jej przedmiotem trudno jest ucznia zetknąć bezpośrednio tak, jak to się dzieje w przyrodzie lub geografji. Wprawdzie na pomoc historji śpieszy postęp techniki wraz ze swemi wynalazkami, ale nie dla każdego nauczyciela są one dostępne, zwłaszcza obecnie w trudnej sytuacji finansowej szkół. Nie wszystkie szkoły posiadają epidiaskop; w praktyce większości szkół poglądowość nauczania historji sprowadza się do rozpatrywania tablic posiadanych przez zakład i ilustracyj podręcznika. Temu ostatniemu zagadnieniu przypatrzymy się bliżej. Młodzież, zwłaszcza w tym wieku niezmiernie lubi ilustracje. Podręcznik jest dla niej tem droższy, im więcej zawiera obrazków. Podręcznik Moszczeńskiej i Mrozowskiej czyni temu postulatowi zadość przez mnogość i wyrazistość ilustracyj.

Ilustracje w podręczniku mogą się stać podstawą różnych samodzielnych wniosków uczniów, pod warunkiem, że będą obserwowane szczegółowo i dokładnie. Rozpatrywanie ilustracji podręcznika i wogóle każdej innej rozpoczyna się od objaśnienia typu ilustracji, co szczegółowo omówione jest z wyliczeniem tychże typów w programie. Następnie uczniowie powinni zdać sobie sprawę z wykonania i materjału, a na podstawie tego mogą wysnuć wnioski co do stopnia uzdolnień estetycznych danych ludów. Zaznajomienie się z treścią sceny musi być dokładne. Istnieją ilustracje, które muszą być rozważane ściśle z treścią opisu w podręczniku, bez którego nie będą dla ucznia zrozumiałe (np. „Sąd Ozyrysa“). Można jednak ilustracje brać w oderwaniu od tekstu n. p. okręt handlowy i wojenny fenicki; tutaj różnice i ich przeznaczenie wynikają wprost z ilustracji i młodzież może wysnuć pewne wnioski bez pomocy podręcznika. Sama obserwacja ilustracji „W szkole ateńskiej“ pozwala wysnuć wnioski co do sposobu nauczania, przedmiotów nauczania, a nawet egzekutywy w stosunku do ucznia.

Przykładów sposobności, jakich dostarczają nam ilustracje podręcznika, możnaby przytoczyć mnóstwo.

Istotą trwałości przeżycia spostrzegawczego ucznia jest nietylko obserwacja i rozumowe opracowanie, ale wczucie się w treść, oparte na czynniku emocjonalnym i wyrażenie spostrzeżeń w formie wypowiedzenia ustnego lub opracowania pisemnego. Doświadczenie uczy nas, że spostrzegawczość uczniów w tym wieku, jeszcze na świat zewnętrzny nastawionych jest bardzo wielka, nie opuszczą oni, jeżeli się im da ku temu sposobność, najmniejszego szczegółu na ilustracji. Tych naiwnych, a niekiedy bardzo ciekawych zapytań nie należy krępować. Ilustracją trzeba wzbudzić zainteresowanie; że ilustracje mogą być źródłem emocjonalnych przeżyć uczniów, o tem przekonałam się, przeglądając odpowiedzi uczniów, zapisane w notatkach na temat systemu podatkowego w Egipcie, które we wszystkich niemal wypadkach zabarwione były współczuciem dla nieszczęśliwego płatnika, dotkniętego karą chłosty, wyobrażonej na ilustracji.

Podstawę do samodzielnych wniosków uczniów daje także m a p a. Odnośnie do klasy I-szej program podkreśla konieczność nawiązywania do wiadomości z geografji elementarnej Europy, Azji i Afryki, które młodzież wynosi ze szkoły powszechnej, oraz oparcia wniosków z dziedziny społecznej, politycznej i gospodarczej o naukę geografji. Materjał klasy I-ej dostarcza całego szeregu możliwości w tym kierunku. Z zaznajomieniem młodzieży z mapą ma się rzecz podobnie jak z ilustracją, t. z. mapę i znajdujące się na niej barwy czy inne szczególne znaki powinna młodzież rozumieć. W klasie I-szej młodzież styka się ze względu na materjał z następującemi rodzajami map: najpierw do starożytnego wschodu i z mapą fizyczną, wśród map ściennych historycznych z mapą Imperjum Perskiego, którą pokażemy młodzieży w związku z omawianiem organizacji państwa perskiego, jego rozległości i podziału na satrapje, z mapą Grecji, Italji, Imperjum Rzymskiego i monarchji Karola Wielkiego. Z mapą ścienną uczeń musi się zetknąć bezpośrednio nietylko wtedy, kiedy jest wyznaczony do odpowiedzi, ale należy mu dać na to czas na lekcji. Zaznajomienie klasy z mapą Grecji przeprowadziłam w ten sposób: Przy czytaniu rozdziału podręcznika pod tytułem „Grecy i ich kraj” wskazywałam odpowiednie nazwy na mapie, następnie zaś pozwoliłam klasie grupami zbliżać się do niej i samodzielnie jeszcze raz odpowiednie miejscowości odszukać. Najlepiej jest, jeżeli mapa taka stale wisi w klasie lub w pracowni. Po takiem pierwszem zaznajomieniu młodzieży z mapą i stwierdzeniu tegoż, wszystkie inne dane geograficzne, napotykane kolejno w podręczniku będą już odszukiwane samodzielnie. Tych poszukiwań nie należy ułatwiać przez wskazywanie, przeciwnie, niech uczeń dotąd szuka, dopóki danej miejscowości nie znajdzie. Naturalnie na lekcji musi mieć swobodę ruchów, aby

w każdej chwili do mapy mógł się zbliżyć. Zetknie się wreszcie uczeń klasy I-szej z mapkami konturowemi znajdującemi się w podręczniku. One również stopniowo powinny być przestudjowane. Dopiero kiedy mapa znaną jest uczniom, może się stać podstawą samodzielnych wniosków. Bez tego uprzedniego opracowania mapy będzie ona dla ucznia zbiorem niezrozumiałych kresek i barw, może wisieć przez szereg lekcyj, a czynnego ustosunkowania się do niej nie będzie, a tem samem i zastosowania. Mapa może być punktem wyjścia lekcji bez odwoływania się do objaśnień podręcznika. Lekcję taką rozpoczynamy od skoncentrowania uwagi ucznia na mapie a drogą pytań staramy się wydobyć od niego wnioski co do treści lekcji. W ten sposób mogą uczniowie z samej tylko mapy wywnioskować o charakterze i zajęciach ludności egipskiej, o handlowym charakterze Mezopotamji, o przyczynach kolonizacji greckiej, o charakterze gospodarczym tychże kolonij.

Na innych lekcjach rozważania nad mapą i treścią podręcznika pójdą równolegle. N.p. uczniowie czytają opis wędrówek Fenicjan a na załączonych mapkach znaczą ołówkiem kierunek. Podobnie rzecz się przedstawia z wyznaczaniem na mapkach kierunku wypraw wojennych, pochodów i t. p. Przekonałam się, że lekcje takie mają charakter bardzo żywy, rozwinięta jest na nich współpraca uczniów, lepsi geografowie pomagają słabszym. Lekcje takie, stosowane jak najczęściej, to najlepszy sprawdzian wyników korelacji geografji i historji. Aktywności ucznia sprzyja także k r e ś l e n i e p l a n ó w, n.p. kilka nieskomplikowanych kresek na temat „jak sobie wyobrażam ugrupowanie floty ateńskiej i perskiej w bitwie pod Salaminą, względnie sytuację w wąwozie termopilskim". Dane do takich rysunków czerpią uczniowie z podręcznika względnie z wyjątku źródłowego. Rysunki te będą proste, nie chodzi nam w nich o geograficzną dokładność z zachowaniem skali, ale o przekonanie się, czy uczniowie mają wyobrażenie o danej sytuacji i czy ją potrafią odtworzyć graficznie.

Osobna wzmianka należy się tutaj także wypracowaniom uczniów na różne tematy. Te krótkie wypracowania mogą być uskutecznione na lekcji względnie w domu. N.p. po przeczytaniu klasie wyjątków z Iljady, charakteryzujących pojęcie antropomorfizmu, lekcja końcowa polegała na wprowadzeniu tego pojęcia oraz samodzielnem zebraniu przykładów, zaczerpniętych z lektury wspomnianych wyjątków. Wypracowanie to dało mi możność stwierdzić, że pojęcie antropomorfizmu nie jest dźwiękiem bez treści. Wypracowania domowe łączyć się będą z lekcją, ale nie w sposób reprodukcyjny; dobrze jest wiązać takie tematy z życiem otaczającem dziecko. Przykładów takiego podejścia dostarczają nam załączone do każdego rozdziału podręcznika pytania pod nazwą „ćwiczeń". Uważam, że nie powinny one krępować nauczyciela w jego inicjatywie w tym kierunku. Powiedziałabym, że odgrywają one

rolę pewnej suggestji w stosunku do nauczyciela, nastawiającej jego wysiłki w pożądanym przez program kierunku.

Kończąc przegląd środków pomocniczych w obrębie nauczania historji w klasie I-szej i związanych z niemi możliwości dydaktycznych, wyrazić jeszcze muszę życzenie zaopatrzenia szkół w lekturę historyczną godzącą kryterja naukowe z przystępnością opisu. Program zwraca uwagę na lekturę historyczną, która zjawić się powinna w formie lektury nadobowiązkowej w klasie I-ej. Posiadamy wprawdzie bibljoteki historyczne, ale są one kompletowane z punktu widzenia potrzeb nauczyciela i ucznia dawnego wyższego gimnazjum. W związku z budową nowego bibljoteki muszą ulec przebudowie. Przydałby się także wykaz takiej lektury, któryby pozwolił nauczycielowi zorjentować się w niej i dokonać wyboru.

Wszystkie nasze wysiłki w kierunku budzenia aktywności ucznia pozostaną bez głębszych rezultatów, jeżeli nie będą oparte o trwałą podstawę w formie z a i n t e r e s o w a n i a ucznia. Trzy są zasadnicze mojem zdaniem filary, na których ono się opiera, jeżeli uwzględnimy wiek młodzieży w klasie I-szej nowego gimnazjum. Pierwszym z nich to p o g l ą d o w o ś ć, która czyni zadość potrzebie wrażeń, drugim c z y n n i k b o h a t e r s t w a, który odpowiada zainteresowaniom tego wieku do opisów przygód rozgrywających się w odległych krajach, trzecim wreszcie t o z b l i ż a n i e o d l e g ł y c h e p o k h i s t o r j i d o ż y c i a o b e c n e g o, które czyni zadość zainteresowaniom młodzieży światem ją otaczającym. To ostatnie życzenie zawarte jest w „Uwagach do programu" w zdaniu: „Osią centralną nauczania jest historja państwa polskiego z ominięciem jej w klasie I-szej, gdzie jednak doboru materjału dokonano takze pod kątem potrzeb współczesności polskiej".

Uwzględnienie wspomnianych czynników pozwoli ominąć trudności związane z nauczaniem historji starożytnej w klasie I-szej. Już dziś ucząc historji w klasie I-szej i IV-ej stwierdzić musimy, że program i zastosowane do wymagań programu podręczniki czynią naukę na terenie klasy I-szej ciekawą, objawiający się zaś szczery, dziecięcy jeszcze, pozbawiony sceptyzmu entuzjazm uczniów jest rekompensatą za wysiłki nauczyciela, podjęte w związku z realizacją programu.

CZESŁAWA WEIGLÓWNA
Zdołbunów

Notatki uczniowskie w obrębie historji.

(Spostrzeżenia z praktyki nauczycielskiej).

Referat wygłoszony na konferencji metodycznej nauczycieli historji Okręgu Szk. Łuckiego, w dniu 24 listopada 1933 r. w Zdołbunowie.

Od dłuższego już czasu daje się zauważyć w szkolnictwie polskiem szczególne zainteresowanie kwestją notatek uczniowskich na

terenie różnych przedmiotów nauczania. Dzięki zachęcie ze strony Władz Szkolnych oraz inicjatywie nauczycielstwa w tym kierunku, każdy niemal przedmiot operuje już obecnie notatkami, ucząc dążą konsekwentnie do przekształcenia zapisków uczniów w formie t. zw. „bruljonów" na zapisywanie zorganizowane pod kierukiem i kontrolą nauczyciela. Przyczyn tego szczególnego zainteresowania notatkami dopatrywać się należy w dwóch dążeniach nowej szkoły, w uwzględnianiu i stosowaniu wyników badań psychologicznych w nauczaniu oraz w postulacie przygotowania do życia. Jeżeli przyjmiemy za podstawę, iż praca ucznia ma dwa zasadnicze etapy: obserwację czyli gromadzenie spostrzeżeń oraz ich wyrażanie wraz z towarzyszącym im procesem rozumowania, to właśnie notatka odpowiada temu etapowi drugiemu. Wyrażanie spostrzeżeń zapomocą pisma utrwala je, sprzyja procesowi doskonalenia przez uprzytomnienie sobie braków i uskutecznienie uzupełnień. Umiejętność notowania ma wielkie zastosowanie w życiu, potrzebne jest nietylko grupie ludzi oddających się wyższym studjom i pracy naukowej, ale każdemu. Ileż to życie zawodowe dostarcza możliwości wyrażania się w piśmie, czy to w formie podań i wyjaśnień pod adresem Władz, czy sprawozdań z pracy, czy wreszcie pisania protokółów. Jak często spotykamy się w życiu z objawem wstrętu do t. zw. „pisaniny" i uchylaniem się od godności sekretarstwa, wynikającem nietyle może z lenistwa ile właśnie z nieumiejętności notowania i wyrażania myśli na piśmie. Ona to paraliżuje i utrudnia pracę studentów uniwersytetu a niekiedy i profesorów, którzy zdając sobie sprawę z tej indolencji słuchaczy, zwłaszcza lat niższych, urządzają po wykładzie formalne dyktanda. Temu niepożądanemu objawowi musi zapobiec szkoła średnia przez roztoczenie opieki nad notatkami uczniów.

Treścią niniejszego referatu będą spostrzeżenia, jakie poczyniłam w ciągu mej praktyki nauczycielskiej, stosując przy nauczaniu historji notatki. Zastrzegam się, że nie jest intencją moją tworzenie jakichś uogólnień, norm i przepisów. Każdy z nas posiada swój system prowadzenia notatek, przeglądnięcie ich i zestawienie dopomoże do zrozumienia, rozszerzy zakres naszych w tym kierunku usiłowań.

Notatki w obrębie historji zaprowadziłam już w pierwszym roku mej praktyki nauczycielskiej, przechodziły one wspólne koleje ze mną, w miarę rozszerzania się mych dydaktycznych wiadomości w zastosowaniu i zetknięciu się z życiem szkolnem. Początkowo więc nie były one zróżnicowane na poszczególne stadja, wprowadziłam na terenie całego gimnazjum zeszyty, w których uczniowie z końcem lekcji notowali punkty, wszyscy w jeden i ten sam sposób. Wnet jednak spostrzegłam, że taki szablon nuży młodzież, zarówno ja, jak i uczniowie odczuli konieczność rozbudowy notatek, większej na ich terenie swobody. Obecnie po upływie trzech lat

doszłam do zróżnicowania notatek na pewne stadja i dostosowania ich do metod pracy. Notatki posiadają wszyscy uczniowie zakładu z wyjątkiem jednego, który je posiada, ale nie prowadzi systematycznie. W tem miejscu poświęcę kilka słów postawie uczniów, z jaką się spotkałam w związku z wprowadzeniem przymusu notatek. Klasy niższe zastosowały się do tego bez szemrania, w klasach wyższych patrzono na notatki początkowo jako na rzecz zbyteczną, jako na jeszcze jeden przykry obowiązek. Zrozumiałam, że sam zewnętrzny nacisk, poparty silną postawą i egzekutywą w formie stopnia nie wystarcza, że trzeba uczynić z notatek jedno z ogniw lekcji, wykazać uczniom ich praktyczną wartość przez zastosowanie w lekcji. Obecnie notatki są cenione, uczniowie zdają sobie sprawę z ich wartości, są do nich przywiązani jako do wytworu swej własnej pracy. Występuje to wyraźnie w obecnej ósmej klasie, gdzie brak należycie opracowanych podręczników zmusza do poszukiwań w różnych, a notatki odgrywają w tych poszukiwaniach rolę usystematyzowania wiedzy i kompendjum maturalnego. Co do formy zewnętrznej przyjęłam zeszyt. Osobiście uważam, że historji zeszyt bardziej odpowiada aniżeli system kartkowy, że mamy tutaj do czynienia z pewną ciągłością zjawisk, która musi się w formie zewnętrznej objawić. Orjentację szybką i łatwą w notatkach osiągają uczniowie przez notowanie i podkreślanie tematów lekcyj, przez oddzielanie odrębnych jednostek metodycznych, przez umieszczanie napisu biegnącego wzdłuż całej stronicy, przez podkreślanie pewnych zagadnień i t. p.

Przechodząc do omawiania treści notatek przyjmuję za zasadę, że przez notatkę historyczną rozumiem pisemny ślad procesu myślowego ucznia w czasie lekcji, wyniki jego pracy domowej nad przerabianiem starego względnie gromadzeniem materjału nowego. Uważam, że każda praca, jakiej uczeń dokonywa nad historją, powinna znaleźć odbicie w notatkach. Ze względu na umiejętność samodzielnego formułowania i wyrażania pisemnego myśli oraz ze względu na stopień ingerencji nauczyciela rozróżniam trzy zasadnicze stadja w prowadzeniu notatek: 1) stadjum przygotowawcze, 2) pośrednie, 3) samodzielne. W tem trzeciem stadjum streszcza się cel naszych w ciągu szeregu lat wysiłków. Rozmieszczenie tych stadjów w obrębie lat nauki obecnej szkoły średniej przedstawia się następująco: stadjum pierwsze przypada na klasę pierwszą i czwartą, stadjum pośrednie na klasę piątą i szóstą i ostatnie na klasę siódmą i ósmą. Należy się liczyć w związku z różnicami uzdolnień z indywidualnemi odchyleniami w tym schemacie, który wprowadziłam dla łatwiejszego porozumienia i orjentacji. W nowem gimnazjum proces usamodzielnienia notatek będzie musiał być zamknięty w obrębie czterech lat.

W stadjum pierwszem, przygotowawczem, ingerencja nauczyciela zaznaczy się w silnym stopniu. Szczegół owewskazówki

nauczyciela dotyczyć będą zarówno strony zewnętrznej jak i treści notatek. Praca nauczyciela rozpocznie się od powiadomienia klasy o formie zeszytu, jego tytule, na tablicy poda nauczyciel obowiązujący schemat początkowy, a więc najpierw lekcja i jej kolejny numer, data lekcji, ogólny tytuł lekcji i t. p. Przy sporządzaniu różnych tabelek, zestawień dokładnie powiemy, co pisać po prawej, a co po lewej stronie, podamy wymiary takiej tabelki. Tempo dyktowania ogólnego tematu lekcji nie będzie gorączkowe. Kilka lekcyj pójdzie w związku z przełamywaniem tych technicznych trudności opornie, wkrótce jednak uczniowie tę stronę zewnętrzną zautomatyzują tak, że nie będzie ona zbytnio absorbowała ich uwagi. Musimy się uzbroić w cierpliwość i być przygotowani na to, że każdy niemal uczeń podejdzie do nas ze swoim zeszytem, chcąc się upewnić, czy dobrze wykonał polecenie. Aby uniknąć zamieszania, nauczyciel powinien przechadzać się między rzędami, aby korygować błędy. Dużo energji naszej pójdzie na walkę z przepisywaniem notatek w domu. Uczniowie klas niższych właśnie w ten sposób reagują na uwagi nauczyciela, dlatego też nie jest wskazane przywiązywanie zbytniej wagi do pisma i artystycznego wyglądu zeszytu. W czasie lekcji pilnie obserwować będziemy, czy wszyscy piszą odrazu w zeszytach, czy też ukradkiem na kartkach, aby później w domu przepisać na „czysto". Trudniejszą rzeczą na terenie tego pierwszego stopnia jest ujęcie treści w notatkach. Walczymy z objawami nieudolności językowej, nieumiejętności formułowania myśli i tworzenia uogólnień. Początkowo więc po omówieniu z klasą pytania nauczyciel sam poda wzór najkrótszego i językowo poprawnego wypowiedzenia, które uczniowie notują. Później wyręczamy się w tem zdolniejszymi uczniami, przyczem wypowiedziane przez ucznia zdanie ulega korekcie klasy względnie nauczyciela. Postępowanie takie prowadzi do pewnego szablonu, na tym poziomie koniecznego. W wielu wypadkach damy uczniom już na tym poziomie swobodę notowania, ujęcie będzie wtedy naiwne, wyrażone dziecinnym stylem, odzwierciedlającym sposób myślenia uczniów. Te właśnie wypowiedzenia swobodne, zapisane w notatkach stanowią prawdziwą kopalnię spostrzeżeń odnośnie do ujmowania przedmiotu i psychiki ucznia. Uważam, że sposobu tych wyrażeń nie należy naginać do sposobu myślenia ludzi dojrzałych, nie należy też przyjmować ich z uśmiechem politowania dla stopnia dziecinności ucznia, gdyż wtedy zabija się radosne poczucie z dokonanej pracy i wywołuje się onieśmielenie. O ile więc tego rodzaju notatki nie będą zawierały oczywistych nonsensów i rażących błędów rzeczowych względnie językowych, przyjmiemy je.

W stadjum drugiem prowadzenia notatek uwaga nauczyciela odpręży się nieco od strony zewnętrznej. Treść może być już zapisywana samodzielnie, ale w czasie lekcji kontrolowana przez końcowe odczytanie rezultatów lekcji przez jednego lub kilku ucz-

niów, w trakcie czego reszta klasy dokonywa poprawek. Poprawki dotyczyć będą zarówno strony stylistycznej jak i treściowej. Zaczniemy zrywać z dziecinnem formułowaniem, dostosowywać język notatek do wymagań języka historycznego, zaczniemy żądać zastosowania pojęć historycznych w zdaniach. Tempo zapisywania będzie jeszcze dość powolne, na co trzeba uczniowi dać czas na lekcji. Jeszcze w stadjum drugiem nauczyciel będzie musiał niejednokrotnie osobiście interwenjować, korygować niekiedy formę, narzucać.

W stadjum trzeciem, ostatniem technika zapisywania powinna przyjąć takie formy, aby uczeń umiał każdą treść odpowiednio krótko i zwięźle wyrazić, czyniąc zadość zasadzie logiczności i wymaganiom językowym. Uczeń powinien znać język historyczny i umieć stosować różne formy notowania zależnie od charakteru lekcji. Notatka bowiem odzwierciedla nietylko proces myślowy ucznia, ale i sposób przeprowadzenia lekcji przez nauczyciela. Rozpatrzymy najważniejsze typy lekcyj w związku z zastosowaniem do nich notatek. Weźmy przykład samodzielnej pracy uczniów w klasie nad wysuniętemi zagadnieniami. Notatka wtedy zawiera jak zwykle ogólny temat lekcji, niekiedy krótkie streszczenie ogólnych, wprowadzających uczniów w zagadnienie uwag nauczyciela, następnie wymieniamy materjał w postaci rozdziałów podręcznika, tekstu, mapy czy innych pomocy szkolnych, dalej pytania mające w tym materjale młodzież zorjentować, wreszcie odpowiedzi uczniów. Inny przykład: lekcja oparta o analizę tekstu czytanego głośno i omawianego w klasie. W notatkach uczniowie zapisują główną myśl autora i logiczny tok jego rozumowania, niekiedy notują oryginalne a charakterystyczne zdania tekstu.

Lekcja dyskusyjna zawiera w notatkach temat sprawozdania czy referatu ucznia, oraz końcowe wyniki dyskusji, ujęte w punktach zawierających najważniejsze poruszone na lekcji kwestje.

Lekcja powtórkowa nosi zwykle w notatkach tytuł: „Zestawienie wiadomości z zakresu......", dalej idą pytania, które nauczyciel dyktuje. Uczniowie przygotowują się do samodzielnych, dłuższych ustnych wypowiedzeń, wpisując do notatek plan, według którego zamierzają odpowiadać. Lekcja ujęta w formie wykładu: Po ukończeniu wykładu uczniowie sporządzają plan jednakowy dla całej klasy, niekiedy nauczyciel pisze wytyczne swego wykładu na tablicy, uczniowie zaś albo je bez zmian przepisują albo je rozwijają. Ta ostatnia ewentualność zachodzi tam, gdzie wykładem uzupełniamy luki podręcznika. Lekcja polegająca na gromadzeniu materjału będzie się w notatkach przedstawiała jako zbiór danych, faktów, dat, odpowiednio ugrupowanych, względnie wykaz i krótki opis oglądanych ilustracyj. Ta ewentualność zachodzi zwłaszcza przy używaniu epidjaskopu, każda bowiem taka lekcja

jest zbieraniem materjału do późniejszego opracowania, a tylko ze względów technicznych bywa wyodrębniona. Notatka odgrywa rolę nietylko na lekcji ale i w pracy domowej ucznia. Pozwala na odświeżenie wiadomości zdobytych w szkole, w niej znajduje uczeń przykład dla swej dalszej pracy. Niektóre lekcje mają charakter zapoczątkowania pracy, na której wykończenie niema czasu w szkole, wtedy notatka odgrywa rolę pomostu, pozwalającego uczniowi mimo przerwy zachować ciągłość pracy. W notatce także powinien znaleźć wyraz postulat racjonalnego zadawania do domu. A więc z końcem lekcji nauczyciel dyktuje zagadnienia, podaje materjał, przewiduje sposób jego opracowania. Te wskazówki nauczyciela powinny być w zeszycie utrwalone. Jest to rzecz bardzo ważna, uczeń nie będzie wtedy usprawiedliwiał się, że nie wiedział, nie rozumiał, względnie nie dosłyszał, co jest zadane, ułatwi to także kontrolę domu nad pracą ucznia. Notatki są wreszcie wielkiem ułatwieniem w nauce dla uczniów nieobecnych, którzy w razie braku notatek zdani są na bardzo niedokładne informacje swych kolegów, względnie niezrozumiały niekiedy dla nich podręcznik.

We wszystkich tych wymienionych wypadkach notatki występują jako część składowa lekcji, czy pracy domowej ucznia, stanowią zatem ważny środek dydaktyczny, służący łącznie z innemi do walki z najbardziej rozpowszechnionemi trudnościami i brakami w obrębie przyswojenia sobie materjału historycznego przez uczniów. Znanem ogólnie zjawiskiem jest fakt, że uczniowie opanowują fakty historyczne, ale nie umieją zdobyć się na szerszy punkt widzenia, nie umieją faktów w logiczną całość wiązać, nie umieją wśród powodzi szczegółów dokonać selekcji materjału, nie umieją wyrażać się w języku właściwym historji. Całość tych objawów określić można mianem braku zmysłu historycznego. Konieczność walki z temi objawami podyktowana jest nietylko dbałością o odpowiedni poziom przedmiotu, w naszem mniemaniu, ale także dążeniem do usunięcia fałszywych poglądów na istotę nauczania historji, zarówno uczniów jak i ich rodziców, czy nawet ludzi skądinąd wykształconych. Notatki ułatwiają nam bardzo pracę w tym kierunku. Ucznia, który zwykł z lekcji i objaśnień nauczyciela mało korzystać, a punkt ciężkości przenosić na dom w postaci mechanicznego „kucia” podręcznika, przyzwyczajają notatki do skupienia uwagi na lekcji, której rezultaty musi sobie zapisać i wykazać się niemi wobec nauczyciela. Notatki dopomogą mu do zmiany poglądu na dotychczasowy system uczenia. Wytyczne w notatkach pozwolą mu 1) odróżnić szczegóły od rzeczy ważnych w podręczniku, 2) dokonać segregacji materjału zależnie od zanotowanego planu. Odpowiedź zapisana musi być logiczna, związek między poszczególnemi odpowiedziami wyraźny. Ucznia odznaczającego się ujemnym, mechanicznym sposobem myślenia wyśledzimy

przy tej okazji po obserwacji jego sposobu zabierania się do pracy. Uderzać u takiego ucznia będzie brak oryginalnego języka, silne oparcie się o podręcznik, pominięcie w odpowiedziach tego, co wynikało z dyskusji, a czego nie było w podręczniku, jak również przeładowanie odpowiedzi szczegółami luźno z istotą rzeczy związanemi. Naturalnie takich uczniów weźmiemy pod specjalną opiekę, na każdej niemal lekcji każemy im odczytywać rezultaty, wykażemy, co w notatkach jest zbędnym balastem, damy wzór krótkiej a logicznej notatki w formie odpowiedzi innego ucznia. Powyższe uwagi prowadzą nas do zagadnienia stosunku poręcznika do notatki. Notatka nie może być przepisywaniem z podręcznika, ma być oryginalnem i wyrażonem na piśmie zużytkowaniem materjału zawartego w podręczniku czy źródle. Notatka powinna być wyrażona krótko i zwięźle. W tym celu trzeba przeprowadzać specjalne ćwiczenia w formie konkursu, kto najkrócej i najistotniej odda treść. Notatki dają uczniowi przegląd całości zagadnienia, ten szerszy punkt widzenia. Nauczyciel przystępując do opracowania jakiejś jednostki metodycznej podaje plan, często w notatkach wyrażony połączeniem kilku odcinków. Uczeń wpatrzony w ten plan będzie wiedział, po jakiej linji się posuwać, zobaczy związek między lekcjami, oceni trud pracy nauczyciela, który w ten sposób dopomógł mu do ujęcia całości. Przez utrwalenie na piśmie słów rozbrzmiewających na lekcjach historji nauczy się języka historycznego.

Z wprowadzeniem notatek w obrębie jakiegoś przedmiotu łączy się kwestja ich poprawiania. Jest rzeczą niemożliwą ze względów technicznych stosować tutaj zasadę, przyjętą przy poprawianiu zeszytów z zadaniami szkolnemi. Różni nauczyciele w różny radzą sobie sposób. Ja osobiście przyjęłam następujący sposób postępowania: Przedewszystkiem najsilniejszy nacisk i kontrolę stosuję w stadjum pierwszem, najmniejszy w stadjum ostatniem. Przeglądam notatki zabierając nie masowo, ale po kilka zeszytów, zaczynam przeglądanie wtedy, kiedy uzbiera się nieco materjału lekcyjnego, zwykle przed końcem pierwszego okresu. Przeglądanie bowiem notatek daje wiele spostrzeżeń, które możemy zużytkować przy klasyfikacji ucznia. Uważam, że zeszyt każdego ucznia przynajmniej raz w roku szkolnym powinien być przeglądnięty systematycznie przez nauczyciela. Tej zasady nie można stosować do stadjum pierwszego, gdzie przeglądanie musi być częstsze. Oprócz tej kontroli systematycznej stosuje się kontrolę doraźną a objawia się ona w trakcie lekcji w skonstatowaniu, czy wszyscy uczniowie piszą w zeszytach, czy ich wygląd jest staranny, niekiedy kilka minut przed dzwonkiem przeglądam opracowanie lekcji bieżącej i czynię uwagi. Przy tem systemie ustawicznej opieki i zainteresowania nauczyciela notatkami w czasie lekcji dokonamy tego, że nie pójdą one w zapomnienie. Przekonałam się, że o zamiarze

kontroli systematycznej nie należy uczniów powiadamiać, gdyż niektórzy z nich przepisują gorączkowo w domu (co jak wspomniałam już, występuje w klasach niższych). Przekonałam się również, że wpisywanie ujemnych uwag nie jest wskazane, wywołuje bowiem wspomniany już efekt przepisywania notatek. Uczniowie pożyczają sobie tych zeszytów nawzajem, wstydzą się więc przed kolegami takich adnotacyj, przypuśćmy odnoszących się do błędów ortograficznych. Zachodzi jeszcze pytanie, jakie kryterja poprawiania przyjąć. Dbałość o poprawność języka polskiego nakłada na nas obowiązek poprawiania błędów ortograficznych, składniowych, podkreślania zdań, gdzie myśl nie jest wyrażona jasno. Nie możemy od notatek żądać wybitnych walorów stylistycznych, uwzględniając warunki, w jakich są pisane, a więc atmosfera ożywiona w klasie, zapytania kolegów, niekiedy przyśpieszone tempo. W związku z tem nie będziemy też zbytniej wagi przykładali do artystycznego wykonania. Chociaż mam uczniów, którzy potrafią, mimo iż piszą w niezbvt sprzyjających warunkach, nadać swemu zeszytowi stosowny wygląd. Drugiem kryterjum poprawiania będzie tępienie błędów rzeczowych. Jest rzeczą zrozumiałą, że wskutek tego, iż nauczyciel nie może równocześnie wszystkich notatek systematycznie przeglądnąć, będą w nich błędy. Ilość ich należy zmniejszyć przez odpowiednie kierowanie zapisywaniem, zwłaszcza na stopniu pierwszym. A chociażby mimo to znalazły się błędy, to uważam, że te inne a rozliczne korzyści, jakie uczeń czerpie z notatek, przeważają niedociągnięcia językowe, czy sporadycznie występujące rzeczowe. Proces wdrażania do prowadzenia notatek obfituje w rozliczne momenty wychowawcze. Przedewszystkiem uczeń przyzwyczaja się do systematycznej i ciągłej pracy. Dbałość o zewnętrzny wygląd zeszytu daje niektórym zadowolenie estetyczne. Notatki jako owoc dłuższej i systematycznej pracy wywołują uczucie przywiązania do własnej i poszanowania cudzej pracy, odgrywają ważną rolę w życiu koleżeńskiem młodzieży, co jednak najważniejsze, jako wytwór współpracy ucznia i nauczyciela, są platformą wzajemnego stosunku dwóch czynników, opartego z jednej strony o szacunek dla trudu nauczyciela, który w świetle notatek najwyraźniej występuje, z drugiej o głębokie zadowolenie z dokonanej pracy i przeświadczenie o jej pożytku.

SPRAWOZDANIE

z konferencji Ogniska Metodycznego jęz. francuskiego, odbytej w dniu 18 listopada 1933 r. w Gimnazjum Państwowem im. M. Konopnickiej w Ostrogu.

Tematem konferencji było: „Wychowanie estetyczne w nauczaniu jęz. francuskiego, ze szczególnem uwzględnieniem teatru szkolnego". Referat wygłosiła p. Pawlouskówna, poczem kierowniczka Ogniska przeprowadziła w VII kl. lekcję na temat: „Renesans w architekturze francuskiej".

W związku z tematem konferencji odbyło się po południu przedstawienie, złożone z inscenizowanych przez młodzież opowiadań, piosenek i scenek baletowych.

W dyskusji ustalone zostały następujące tezy:

1. Wychowanie estetyczne młodzieży jest częścią składową i niezbędną nauczania wszystkich przedmiotów, a więc i jęz. obcego. 2. Powinniśmy uczyć naszą młodzież patrzeć na piękno otaczające ją zarówno w krajobrazie i przyrodzie, jak i we wszelkich dziełach twórczego ducha ludzkiego. 3. Zadaniem nauczyciela jest budzić w duszy dziecka nietylko odczucie piękna, lecz i sąd o niem. 4. Mówiąc o kulturze materjalnej Francji, będziemy podkreślać nadzwyczaj silny zmysł estetyczny Francuzów, ich smak artystyczny, przejawiający się we wszystkich przedmiotach codziennego użytku. 5. Musimy uwzględniać łączność Polski z Francją w dziedzinie artystycznej i podkreślać w sztuce francuskiej te dzieła, które są zaczerpnięte z życia duchowego naszego narodu. 6. Już od klasy V-ej należy zaznajamiać młodzież ze sztuką Francji. W kl. VII i VIII pogłębianie znajomości dzieł sztuki powinno iść równolegle z lekturą arcydzieł literatury, gdyż te dwie dziedziny przenikają i uzupełniają się wzajemnie. 7. Kwestja teatru łączy się ściśle z zagadnieniem wychowania estetycznego. W klasach niższych wprowadzamy inscenizowanie krótkich opowiadań i piosenek, które może ustąpić na stopniu wyższym odegraniu kilku scen z dzieł oryginalnych o wartościach artystycznych i etycznych. 8. Produkcje muzyczne pozwalają również poznać duszę obcego narodu, oraz bogatej i tak wielostronnej kultury Francji. Oprócz muzyki i pieśni może być wprowadzony taniec jako czynnik wychowania estetycznego, gdyż przyczynia się do wyrobienia poczucia rytmu, harmonji ruchów i swobodnej, lekkiej postawy. 9. W całokształt wychowania estetycznego zatem wejdą następujące czynniki:

Piosenki. Gry i zabawy.

Inscenizacja, przejawiająca twórczość młodzieży.

Odgrywanie częściowo lub w całości arcydzieł literatury francuskiej.

Taniec.

Recytacje.

Lekcje z dziedziny sztuki z zastosowaniem epidjaskopu.

Następnie instruktorka ministerjalna p. Nieniewska wypowiedziała szereg uwag o stosowaniu nowego programu w nauczaniu jęz. francuskiego w okresie przejściowym. W dyskusji ustalono znaczenie następujących czynników:

1. Aktywizacja młodzieży — wprowadzenie w ruch umysłu i wszystkich sił dziecka.

2. Wciągnięcie w tok nauki biegu codziennego życia młodzieży, poza tekstami z podręcznika.

3. Atmosfera humoru, która doskonale wpływa na rozbudzenie zainteresowania.

4. Zespołowość w pracy — wspólne przezwyciężanie trudności. Uczniowie pomagają jedni drugim; razem budują zdania i formy, w których wyrażą swe przeżycia.

5. Jaknajszersze stosowanie pomocy naukowych; między innemi bardzo są pożyteczne przeźrocza z estetycznie wykonanemi bajkami, oraz obrazki kinetyczne, bez napisów i bez tekstu, z których młodzież sama tworzy ten tekst.

Termin następnej konferencji rejonowej został ustalony na 9 i 10 lutego 1934 r. Tematem konferencji będzie: „Nauczanie gramatyki jęz. obcego w zastosowaniu do nowych programów".

Łuck, 24.XI.1933 r. Kierowniczka Ogniska Metodycznego
(—) Marja Peretiatkowicz.

Sprostowanie.

W artykule p. Kempf-Sokorskiego o organizacji pracy w kl. I gimnazjum nowego typu, umieszczonym w Dz. Urz. Kur. O. S. Łuckiego Nr. 10, w części nieurzędowej: na stronie 454, wiersz 8 od góry zamiast „wyraz" winno być „a nie wyraz"; na stronie 456, wiersz 3 od dołu zamiast „klasowego, czy" winno być „klasówkowego".

KOMUNIKAT
Administracji Dziennika Urzędowego

Celem uniknięcia wstrzymania lub opóźnienia wysyłki dziennika urzędowego, jak również uniknięcia niepotrzebnej korespondencji, uprasza się o przestrzeganie następujących zasad:

1) Prenumerata winna być zgłoszona i opłacona najpóźniej na jeden miesiąc przed rozpoczęciem każdago półrocza t. j. do dnia 1 czerwca i 1 grudnia każdego roku.

2) Reklamacje z powodu nieotrzymania poszczególnych numerów dziennika urzędowego należy wnosić do właściwych Urzędów Pocztowych a nie do Administracji Dziennika Urzędowego.

3) Prenumerata, która wynosi rocznie 6 zł. a półrocznie 3 zł. winna być wpłacona na konto czekowe w P. K. O. Nr. 30365 lub w Administracji Dziennika Urzędowego (Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łuckiego w Równem). Na odwrotnej stronie blankietu nadawczego należy bezwzględnie podać tytuł wpłaty. Notatka taka nie podlega opłacie pocztowej.

4) Komplety dziennika urzędowego z lat ubiegłych lub poszczególne egzemplarze można nabyć po uprzedniem uiszczeniu należności w kwocie 6 zł. za komplet rocznika, a 70 gr. za poszczególny egzemplarz. Nr. Nr. 1, 2, 3 i 4 z 1929 roku oraz Nr. 1 z 1932 r. są już całkowicie wyczerpane.

Pren. rocz zł. 6, półrocz. zł. 3. Nr. pojed. 60 gr. Konto P K O. Nr 30.365.

Adres Redakcji i Administracji: RÓWNE WOŁYŃSKIE, KURATORJUM.

Drukarnia Samorządowa w Równem, ul. Słowackiego 2.